

Nr. 5 (448)
2024 m. gegužė

Kaina
2 Eur

Akiratis

LIETUVOS KURČIŲJŲ DRAUGIJOS MĖNRAŠTIS

Nuo rugsėjo – dviem kurčiųjų
ugdymo įstaigomis mažiau
Kurčiųjų literatūros vakaras:
pirmąkart „Poezijos pavasario“
glėbyje

A. ŠAUKECKAS: per gyvenimą
LGK vertėjo žingsniu

Sveikiname 29-ojo LGK gimtadienio proga!

ŠIAME NUMERYJE

2-3 Trumpai apie mus

PSICHOLOGAS PATARIA

4 Kaip būti laimingam?

LKD SKYRIUJE

4-5 Gerinti paslaugų kokybę
turime pradėti nuo savęs

MŪSŲ ŽMONĖS

6-7 A. Šaukeckas: per gyvenimą
LGK vertėjo žingsniu

UGDYMAS

8-9 Nuo rugsėjo – dviem
kurčiųjų ugdymo įstaigomis
mažiau

10 Panevėžio mokykloje gimsta
unikalūs žaidimai

KELIONIŲ KRONIKA

10-11 Žaliuojanti San Migelio sala

TĖVŲ ŽVILGSNIS

12-13 Jurkų šeima: be teisės
pasiduoti

PASAULIO KURTIEJI

14-15 Būti kurčiam viduramžiais

KURČIŲJŲ ISTORIJA

15 L. ir P. Levickai: darbais
pastatė sau paminklą

15-16 Mūsų patriarchas
P. Petrikauskas

GESTŲ KALBA

17 „LGKVC šviesulio“
laureatė spinduliuoja
pozityvumu

KURČIŲJŲ KŪRYBA

18-19 Kurčiųjų literatūros
vakaras: pirmąkart
„Poezijos pavasario“ glėbyje

19-20 Pasaulį, kuriame norime
gyventi, reikia susikurti

Viršelyje – fotografės
Gražinos Jočytės nuotr.

Trumpai APIE MUS

Kurtieji Lietuvoje gegužės 4 dieną paminėjo
lietuvių gestų kalbos gimtadienį.

Kaip gestakalbiai lietuviai
švenčia gimtadienį,
papasakojo **Vytautas**.

O kada švenčia estai ir latviai?

➔ **Estas Jari**

sakė, kad estų gestų kalbos gimtadienis –
kovo 1 dieną.

Latvė **Elfa** sakė,

kad jie švenčia rugsėjo 1 dieną.

Daugiau apie tai sužinokite pasinaudoję QR kodu.

Informaciją apie Baltijos šalių gestų kalbos gimtadienius surinko, nufilmavo ir paskelbė LKNUC Gestų kalbos sklaidos ir mokymo skyriaus komanda.

Dėl psichologo paslaugų gestų kalba kreiptis:

į **Donatą Lukošienę**, jos kontaktai:

„Facebook“ – *Psichologė Donata*,
elektroninis paštas – luk.donata@gmail.com;

į **Vilmą Narkevičienę**, jos kontaktai:

„Skype“ – *LKD.psichologas*,
elektroninis paštas – vilma.nark@gmail.com.

Paslaugos yra gestų kalba, nemokamos.

Paslaugos teikiamos gyvai arba nuotoliniu būdu. Dėl konsultacijų laiko ir pobūdžio reikia tartis asmeniškai.

Teikiamos nemokamos atvejo vadybininko paslaugos
kurtiesiems lietuvių gestų kalba.

Vilniuje paslaugas teikia **Astutė Balinskienė**,
kreiptis: balinskiene@gmail.com;

Kaune – **Vytautas Valiauga**,

kreiptis: vytasvaliauga@gmail.com; „Skype“ – *kkrc.atvv*;

Klaipėdoje ir Šiauliuose – **Aurelija Bartkevičiūtė**,

kreiptis: bartkaura@gmail.com; „Skype“ – *aurabartke*;

Panevėžyje – **Raimonda Vaičeliūnienė**,

kreiptis: raimondavaice@gmail.com; „Skype“ – *raimonda.vaiceliuniene*.

Kuriuo laiku kiekvienas dirba, ieškokite www.lkd.lt.

Šiomis paslaugomis gali pasinaudoti visi
klaudos negalią turintys asmenys, ku-
riems reikalinga ne vieno specialisto, o
kompleksinė pagalba.

Labai patogu:
informacija apie socialinę paramą
ir socialines garantijas
yra vienoje vietoje ➡ www.kasmanpriklauso.lt.

Auginantis vaikus ten ras informaciją apie motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokas, vaiko pinigus, nemokamą mokinių maitinimą, Šeimos kortelę. Nusprendę įvaikinti ar globoti vaiką, sužinos apie jiems priklausančias išmokas, pilnametystės sulaukę globojami vaikai – apie vienkartinę išmoką įsikurti. Dirbantieji, taip pat ir savarankiškai, – apie jiems priklausančias socialines garantijas, taip pat ir susirgus, netekus darbo. Apsilankykite!

Portalas *LRT.lt* kalbino
Simoną Petrovską ir
Kristiną Rimkienę. ➡
Mamos vadovauja Klaipėdos
krašto bendrijai „Aidas“.
Bendrija buria tėvus, kurių
vaikai turi klausos negalią.
Kristina ir pati turi klausos
negalią.

Abi moterys augina neprigirdinčius vaikus.
Jos turi asmeninės patirties, kaip dorotis su negalia.
Gali padėti kitoms šeimoms.

Lietuvių gestų kalbos vertėjų asociacija
organizavo mokymus. Juose buvo
tobulinami vertimo iš gestų kalbos
į lietuvių kalbą įgūdžiai.
Mokymai buvo iš 2 dalių.

Seminaro „Lietuvių gestų kalbos vertimas į žodinę lietuvių kalbą: subtilybės, stereotipai ir galimybės“ dalyviai gilinosi į vertimo subtilybes, aptarė vertimo metu kylančias baimes ir aiškinosi būdus joms spręsti. Mokymai surengti LGKVA įgyvendinamo projekto „Gestų kalbos vertėjams – naujos galimybės tobulėti“ lėšomis.

LIETUVIŲ GESTŲ KALBOS VERTIMAS Į ŽODINĘ LIETUVIŲ KALBĄ: SUBTILYBĖS, STEREOTIPAI IR GALIMYBĖS
2 dalis

Kviečiame LGK-LT vertimą praktikuojančius vertėjus į seminarą!
Data: gegužės 17-18 d.
Vieta: viešbutis "Grafitė", Aušros g. 1, Ginkūnai, Šiaulių raj.
Kaina: LGKVA nariams – 10€, svečiams – 40€

LKD MENO ŠVENTĖ
BIRŽELIO 15 13 VAL.
ŠIAULIŲ KULTŪROS CENTRAS (Aušros al. 31, Šiauliai)

Lietuvos kurčiųjų draugija kviečia į Meno šventę.
Šventė birželio 15 dieną vyks Šiaulių kultūros centre,
adresu Aušros alėja 31.
Pradžia – 13 valandą.
Aprangos ir šventės spalva – geltona.
Šventės šūkis – „Saulė šviečia – VISIEMS!“

Gestų kalbos poetas **Arnoldas Matulis**
dalyvavo radijo laidoje ir gestais pasakojo
apie kurčiųjų literatūrą.
Klausytojai girdėjo.
Kaip tai įmanoma?
„Išgirsti gestus“ padėjo
gestų kalbos vertėjai.
Nuotraukoje – Arnoldas su lietuvių
gestų kalbos literatūros tyrėja
Anželika Terese. ➡

Didžiojoje Britanijoje mažai mergaitei
buvo atstatyta klausa taikant
Amerikos bendrovės „Regeneron“
sukurtą gydymą – genų terapiją.
Medikai sako, kad visai kurčia mergaitė
tapo visai kaip girdinti.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
pasikvietė Lietuvos kurčiųjų
draugijos viceprezidentą **Paulių Jurjoną**
pokalbio dėl bibliotekos pritaikymo kurtiesiems.

Kaip būti laimingam?

Donata LUKOŠIENĖ
LKD psichologė

LKD archyvo nuotr.

Lauki lauki, o laimė neateina?
Kas trukdo pasijusti laimingam?
Mylėk save, o ne kaltink.
Nesvarbu, kad turi trūkumų,
mokykis suprasti save.
Atliktas darbas teikia džiaugsmo
tik trumpam.
Mokykis mėgautis pastangomis.
Gal nori savanoriauti, padėti kitiems?
Kad nebūtų liūdna, svarbu
bendrauti su kitais.
Mokykis visą gyvenimą.
Niekada nėra vėlu keistis ir išmokyti
kažko naujo.
Ką norėtum sužinoti naujo?
Pradėk dabar.
Laimė yra mažuose dalykuose.
Kas tau teikia laimę ir džiaugsmą?

www.freepik.com

Ar tau kartais atrodo, kad visi kiti yra laimingi, tik ne tu? Lauki lauki, o laimė neateina? Tada peržiūrėk šias kelias mintis ir galbūt pavyks suprasti, kas trukdo pasijusti laimingam.

♦ Mylėk save, o ne kaltink. Daug žmonių tiki, jog galima būti laimingam tik tada, kai esi tobulas. Todėl dažnai kaltina save, ieško savo trūkumų ir klaidų, kad pasitaisyty. Bet tai neteikia laimės, o ją atima. Daug svarbiau yra mokėti mylėti save, užjausti ir suprasti.

♦ Svarbu ne tikslas, o pastangos. Esame išmokę, jog yra tikslas, darbas, dalykas, kurį

turime pasiekti ar atlikti, ir tada galima pasidžiaugti savimi. Bet mintis „Aš tai padariau“ suteikia laimės tik labai trumpam laikui. Ir tada vėl bėgame ieškoti, ką dar nuveikus, kad vėl pasijautume laimingi. Geriau mėgautis procesu, pačiu atliekamu darbu, prisidėti prie kitų žmonių pastangų. Galbūt tai gali būti savanorystė ir pagalba kitiems?

♦ Bendravimas teikia laimės. Vis dažniau žmonės jaučiasi vieni ir vieniši. Kad to nebūtų, kasdien paskirk laiko bendravimui su kitais žmonėmis. Tai gali būti šeima, draugai, o gal visai nepažįstami žmonės – kada paskutinį kartą bandei susipažinti?

♦ Mokykis visą gyvenimą. Jeigu pradėdi kartoti „Aš tiesiog toks esu ir negaliu pasikeisti“ arba „Man pasikeisti yra per vėlu“ – tai nėra tiesa. Kiekviena diena ir kiekvieni metai leidžia atrasti naujų dalykų. Ką norėtum sužinoti naujo? Ko dabar norėtum išmokyti? Pasidomėk, kur galima to mokytis ir pradėk – tai suteiks tau daug laimės.

Laimė nėra tikslas – tai nuolatinis darbas, nes reikia nuolat sustoti ir pastebėti, kas teikia džiaugsmo. Tai gali būti visai nedideli ir niekuo kitiems neypatingi dalykai. Bet tai – Tavo laimė ir ji gali būti visokia. Nelauk. Peržiūrėk savo dieną, aplinką, gyvenimą. Kas tau teikia laimę ir džiaugsmą?

Gerinti paslaugų kokybę turime pradėti nuo savęs

Rima PAULAUŠKIENĖ

VšĮ Vilniaus kurčiųjų centrui (VKC) 2024-iejį – ypač darbingi metai. Teikiame ne tik akredituotas socialines paslaugas VšĮ Vilniaus kurčiųjų centro bendruomenei, bet ir įgyvendiname dar keletą projektų, kuriuos neseniai laimėjome.

Savarankiškumo ugdymas

Bet apie viską iš eilės. Nuo 2023 metų pradžios mūsų pagrindinė veikla – socialinės rehabilitacijos asmenims su negalia bendruomenėje paslauga. Akredituotas socialines paslaugas teikiame Vilniaus mieste ir rajone, Šalčininkų rajone ir Alytaus mieste ir rajone.

Paslaugų gavėjai įgyja socialinių ir kasdinių savarankiško gyvenimo įgūdžių bei ugdomsi, palaiko ar atkuria gebėjimus, įgyja bendrųjų žinių ir praktiškai mokosi spręsti dėl negalios buityje ir aplinkoje kylančias problemas.

Kaip tai atrodo praktiškai? Mokome klientus savarankiškai naudotis įvairia technika, ieškoti

atsakymų į kylančius klausimus, spręsti buityje kylančias problemas, išmoningai susirasti informaciją. Stengiamės atliepti visų besikreipiančiųjų poreikius, kokie skirtingi jie bebūtų.

Mokymosi ir švietimo veikla

Antroji veikla yra savarankiškumo ugdymas, mokymosi, užimtumo arba darbinių įgūdžių ugdymas, atkūrimas ir stiprinimas. Tai yra: padedame savo klientams pasirengti dalyvauti darbo rinkoje ar užimtumo veiklose, taip pat įsidarbinti ar išsilaikyti darbo vietoje.

Atsižvelgiame į kliento asmeninius poreikius ir pagal tai atitinkamai jam teikiame pa-

slaugas. Aktyvus dalyvavimas, įsitvirtinimas darbo rinkoje yra svarbi asmens kasdienės veiklos dedamoji.

Veikla finansuojama LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Vilniaus miesto ir rajono, Šalčininkų rajono ir Alytaus miesto ir rajono savivaldybių biudžetų lėšomis. Paslaugos teikiamos 325 asmenims.

Nevyriausybinių organizacijų stiprinimas

Galime pasidžiaugti, kad stiprinti pagrindi-

Vilnių atrandame iš naujo.

Mokomės.

Prisistatymas bibliotekoje.

Mūsų komanda.

nes veiklas šiemet turime dar daugiau potencialo bei finansinių išteklių nei pernai. Vykdomė net tris projektus, kurių veiklos papildo viena kitą. Mes juos parengėme savo iniciatyva, teikėme paraiškas ir laimėjome projektams finansavimą.

Taigi, dviejų projektų veiklos skirtos didesniai užimtumui, apskritai veiklų aprėpčiai plėsti, trečio projekto tikslas – kelti darbuotojų kvalifikaciją bei kurti savanorystės tinklą.

Kitaip tariant, gerinti paslaugų kokybę pradedame nuo savęs: mokymės, kelsime kvalifikaciją, ieškosime naujų darbo metodų, gilinsime žinias skirtingose srityse, stiprėsime kaip komanda.

Projekto „VšĮ Vilniaus kurčiųjų centro institucinių gebėjimų stiprinimas“ lėšomis organizuosime darbuotojų komandos supervizijas. Taip mes sustiprinsime savo komandos kompetencijas ir įtrauksime į bendras veiklas savanorius, kursime savanorių motyvavimo sistemą. Mokymuose numatyta laiko edukacinėms veikloms ir bendruomenės kūrybinių erdvių kūrimui.

Vieni bendri darbuotojų ir savanorių mokymai jau įvyko, tad galime pasidalinti įgytomis žiniomis ir dalyvių nuomone. Užsiėmimai vadinosi „Dizaino mokymai su „Canva“ programa“.

„Mokymų metu buvome supažindinti ir po to patys praktiškai išbandėme, kaip galime gerinti ir vizualiai pateikti informaciją klientams – interaktyviai, įdomiau. Tiesiog pamatėme visiškai naujas galimybes“, – pirmųjų mokymų naudą įvertino mokymų dalyvė Laura Kunigėlytė.

Savanorė Martyna Jurgilaitė atviravo, jog ne kartą yra svarsčiusi apie savęs realizavimą, o į kurčiųjų bendruomenės veiklas įsitraukti svajojusi jau anksčiau. Mergina šiuo metu kartu su kitomis klausos negalia turinčiomis sportininkėmis lanko tinklinio treniruotes, bet norėtų dėl savo bendruomenės daryti daugiau. Mūsų projektas jai atveria tokią galimybę.

Komandą stiprinti ir ieškoti naujų sprendimų veikloms įgyvendinti visuomet yra iššūkis, bet esame tam pasiruošę.

Projektą finansuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija iš NVO institucinių gebėjimų stiprinimo programos lėšų.

Kūrybinis projektas

„Edukacinė-kūrybinė programa „Vilniaus atspindžiai“ – tai iniciatyva, skirta per kūrybinių formų įvairovę skatinti kurčiųjų bendruomenės narius kitomis akimis pažvelgti į Vilniaus senamiestį, pamatyti jį per UNESCO pasaulio paveldo prizmę.

2024 m. Lietuva švenčia UNESCO (Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos) narystės 30-metį. UNESCO pasaulio paveldo sąrašė yra keturi Lietuvos objektai: Vilniaus senamiestis, Kernavės ar-

Ekskursija po Lietuvą „bibliotekų“ projekto metu.

cheologinė vietovė, Struvės geodezinis lankas ir Kuršių nerija.

Projekto metu atsigręšime į unikalų Vilniaus senamiestį ir, pasitelkę fotografijos meną, ieškosime neatrastų vietų, paslaptinių gatvelių, atskleisime senamiesčio grožį.

Numatyta ne tik lankyti dar neatrastas Senamiesčio vietas, bet ir organizuoti kūrybines dirbtuves. Ką vilniečiai jose veiks? Tikimės ten gimsiančius kūrinius pristatyti specialioje parodoje. Projektą finansuoja Vilniaus miesto savivaldybė.

„Bibliotekų“ projektas

O ar žinote, kad projektas „Kurčiųjų meno pasaulis – pamatykime ir susipažinkime (2024)“ gyvuoja jau septintus metus? Iš viso jau yra aplankyta daugiau nei 30 bibliotekų visoje Lietuvoje, kuriose ir buvo eksponuojami kurčiųjų dailininkų darbai.

Projektas vilniečiams suteikia galimybę ne tik visuomenei pristatyti kurčiųjų bendruomenę ir lietuvių kurčiųjų dailininkų darbus, bet ir patiems bendruomenės nariams aplankyti vis kitą Lietuvos miestą ar miestelį, pažinti vietinę kultūrą, pamatyti įžymias vietas, apsilankyti muziejuose, kur, pasinaudojus gidų paslaugomis, daugiau sužinoti apie istoriją, meną, kultūrą, papročius. Projektą remia Lietuvos kultūros taryba.

VKC yra įsikūręs Vilniaus senamiesčio širdyje, Lietuvos kurčiųjų draugijos namuose. Tai ypatinga vieta. Gal todėl jaučiamės tokie atviri ir jautrūs kurčiųjų bendruomenės poreikiams, taip pat ir įsipareigoję visuomenei: leisti pažinti kurčiuosius, siekti, kad jie būtų priimti ir suprasti.

Susitelkimas, žinios, darni komanda – tokie dideli šiemet mūsų tikslai. Tai tarsi iššūkis, kurį visi darbuotojai vieningai priėmėme.

Raudonas vakaras: darbuotojai ir savanoriai.

A. Šaukeckas: per gyvenimą – lietuvių gestų kalbos vertėjo žingsniu

Nijolė KRASNIAUSKIENĖ

Jis – 30 metų ištikimas savo profesijai, nors pasirinko ją labai jaunas. Profesinį prestižą ir žinomumą mūsų herojui pelnė 27 metus trukęs LGK vertėjo darbas LRT televizijoje. Iki šiol jį matome verčiantį Prezidentūroje, spaudos konferencijose, Seimo darbo savaitės apžvalgas. O kur dar visuomenei nematomas kasdienis darbas – LKD renginiuose, poliklinikose, teismuose, bankuose, ekskursijose, paskaitose. Net sunku jį įsivaizduoti kitaip, tik kaip su Vilniaus kurčiųjų bendruomene. Neseniai kolegų Arūnui ŠAUKECKUI įteikė dovaną: skyrė nominaciją „Už atsidavimą bendruomenei ir darbui“.

Apdovanojimas. Atsiimdamas nominaciją, A. Šaukeckas Vertimo centro (LGKVC) 5-mečio renginyje kalbėjo: „Esu sujaudintas jūsų sprendimo. Labai tai vertinu. Jeigu jums prireiktų mano pagalbos ar patarimo, žinokite, esu jums pasiekiamas visada: ir darbo metu, ir po jo.“ Taigi, net apdovanojimo akimirką mūsų herojus galvojo apie kitus, prisimėmė dar vieną įsipareigojimą, tik šįkart dar ir kolegoms.

„Sutinkame su kiekvienu nominacijos žodžiu. Arūnas toks ir yra: atsidavęs kurčiųjų bendruomenės reikalams tiek, kiek aprėpia. Jį drąsiai galite vadinti Vilniaus kurčiųjų bendruomenės nariu“, – džiaugiasi A. Šaukecko darbo įvertinimu Vilniaus kurčiųjų centro direktorė Rima Paulauskienė.

„Nominacija – bendras Vilniaus vertėjų bendruomenės sprendimas. Norėjome, kad apie išskirtinius kolegų nuopelnus sužinotų visi“, – didžiuojasi darbuotojo indėliu ir atsidavimu LGKVC Vilniaus teritorinio skyriaus vedėja Danguolė Dragūnienė.

„Už kadro“. Apie tai, kad greičiau darbas Arūną pasirinko nei jis jį, kartą jau rašėme. Kai į tėvų namus užsuko tuometis LKD pirmininko pavaduotojas Henrikas Juchnevičius ir įkalbėjo Arūno tėvus leisti jaunėliui sūnui išbandyti save LGK vertėjo pozicijoje, jam tebuvo 19 metų.

„Labai myliu savo darbą, apie kitokį jau daug metų nė nesvarstau, bet, kaip ir daugeliui, iš pradžių ne viskas buvo sklandu, – atvirauja pašnekovas. – Ne visada įtikdavau klientams. Kai taip nutikdavo, pagalvodavau, kad gal esu ne savo rogėse, nelengvai išgyvenau kritiką. Šis

Pertraukėlė tarp vertimų lietuvių grupei Šiaurės Makedonijoje.

pradinis etapas paliko pėdsaką atmintyje, norėčiau, kad jaunesniems kolegoms lengviau jį sektųsi įveikti, todėl ir siūlau savo pagalbą.“

„Jei esi ne vienas, nesėkmes išverti lengviau. Be to, svarbu žinoti, kad jos netrunka amžinai“, – tikina A. Šaukeckas ir dėkingai pats gręžiasi į savo buvusias koleges, dabar jau veteranes, Rimą Kiesienę ir Vidą Slovikienę. Kažkada moterys sunkiomis akimirkomis jį labai palaikė, dosniai dalinosi patarimais ir žiniomis.

Šeima ir kalba. „Kuri mano kalba pirmoji? – perklausia pašnekovas. – Esu tikras, kad jų yra dvi.“ Ir sako, kad su negirdinčiais tėvais abu girdintys sūnūs tiesiog negalėjo bendrauti kitaip, kaip gestų kalba. Tačiau motinai kažkas pasakė, kad girdinčiam vaikui išmokyti sakinės kalbos padės televizoriaus žiūrėjimas. Tad ir lietuvių kalbą Arūnas girdėjo nuo pirmųjų dienų. „Kiek prisimenu, mano motina nuolat „eksperimentavo“ su televizijos kanalais. Tai nebuvo labai sudėtinga „technologškai“, – juokiasi. – Juk sovietmečiu viso labo buvo keturi kanalai. Juos periodiškai perjunginėjo, tai aš su vyresniu broliu girdėjau lietuvių, rusų ir dar lenkų kalbas.“

Šiandien pašnekovas nekritikuoja motinos sprendimo. Nors nei rusų, nei lenkų abėcėlės nemoka, bet gali laisvai susišnekėti rusų kalba su Lietuvoje apsistojusiais kurčiais ukrainiečiais. Nuvykęs į Lenkiją, tiesiog nejučia pradeda bendrauti lenkiškai. Beje, žydrajam ekranui, svarsto mūsų herojus, galimai jis turėtų padėkoti ir už sklandžią lietuvių kalbą. Užaugęs sužinojo, kad kalbos „mokėsi“ iš tuo metu labai vertintų Lietuvos televizijos diktorių. Ir paberia neužsikirsdamas pluoštą praeityje garsių žinių pranešėjų pavardžių. Suprantama, kalbą formavo ir darželis, mokykla, girdinti mamos sesuo.

Pašnekovas džiaugiasi didele ir draugiška gimine. Sakosi esąs turtingas pusbroliais ir pusseserėmis. Nemažai savaitgalių leidžia pas

Vertėjų į lietuvių kalbą „suolelis“.

Su VIKO dekanu V. Juškiene.

LKD Vilniaus skyriaus Taryba.

Vertimo į LGK metu.

LGK vertėjai ir Lenkijos prezidentas A. Duda.

Kovo 11-ąją po vertimo Prezidentūroje.

MŪSŲ ŽMONĖS

juos ir jie jį lanko dažnai. Tai tėvo ir motinos brolių ir seserų vaikai. Beje, giminėje tik jo tėvai buvo negirdintys.

Dar sako, kad jau galįs kalbėti ir apie savo brolių Gintarą. Eina treči metai, kai brolis po sunkios ligos iškeliavo į Amžinybę. Arūnui jo labai trūksta. „Kas bent iš dalies man jį atstoja? – stebisi klausimu pašnekovas. – Niekada nė su vienu žmogumi nebandžiau kurti tokio ryšio, kuris mane siejo su broliu, nes tai tiesiog neįmanoma. Tačiau, jei taip norite paklausti, ar nesijaučiu vienišas, tai, kaip sakiau, labai paliko draugiška, susitelkusi giminė ir darbas.“

„Turiu ir keletą draugų. Tačiau su jais neturiu galimybės leisti daug laiko. Mūsų toks amžius, kai jie dar turi daug įsipareigojimų savo šeimoms. Laukiu, kol toks metas baigsis ir mes galėsime daugiau laiko skirti sau“, – nutūmęs liūdesį, vėl šmaikštuoja Arūnas.

„O kaip atrodo A. Šaukecko diena?“ – teiraujosi, nes iš karto susitarėme, kad apie profesinius dalykus kalbėsime paskiausiai. Tiesa, beveik nuo pirmo sakinio susitarimą ir sulaužėme, nes vertėjo profesija nenuėjo nuo lūpų. „Aš – vieversys“, – sako mūsų herojus. – Keliuosi 5 ar 6 valandą ryto. Įsijungiu „Labas rytas, Lietuva“ ir mėgaujuosi pirmosiomis dienos naujienomis ir kavos puodeliu. O pasakui – darbas.“

„Mano hobiai? – pasitikslina. – Jeigu leidžia darbo tvarkaraštis, dalyvauju VKC užimtumo biurelio veikloje. Mėgstu suktis virtuvėje, todėl smalsu, kokį patiekalą vėl pamokys gaminti Galina (Žavoronok, VKC biurelio vadovė). Vakare nemažai laiko sugaištu ruošdamas vakarienę, man tai kaip koks ritualas. O ilsiuosi žiūrėdamas serialą ar žinias. Vakaro ne tiek ir daug, ypač jei yra ta savaitė, kai dirbu antroje pamainoje (iki 19.30 val. – red.). Anksti kėlės, anksti einu ir ilsėtis. Savaitgalį, kai laisvo laiko daugiau, patiekiu sau „desertą“ – susirandu „Youtube“ dar nematytą siaubo filmą.“ Taip pasako ir stebi reakciją. Nudžiunga, kad ji nėra skeptiška.

Tačiau ne toks retas savaitgalis, kai A. Šaukeckas leidžia laiką su kurčiųjų bendruomene. Tik prašo aiškiai atskirti, kada jis – visuomenininkas, aktyvistas, savanoris (organizuoja kartu su VKC komanda renginius, vaidina

spektakliuose mažiesiems), o kada ir savaitgalį atlieka vertėjo pareigas (verčia, pvz., ekskursijose ar paskaitose). Tiesa, savanoriavimo pastaruoju metu buvo mažiau, nes A. Šaukeckas studijavo Vilniaus kolegijoje, bet pernai mokslus baigė, įgijo profesinį diplomą ir vėl grįžta į įprastą gyvenimo ritmą.

Kad jį tapatiname su kurčiųjų bendruomene, mano, taip susiformavo istoriškai. Pirmasis VAGKVC direktorius Dainius Jakutis vertėjus siųsdavo dirbti ir į kurčiųjų telkimosi vietas: į kurčiųjų bendrabučius, į UAB „Vikadą“. A. Šaukeckui dažniausiai atitekdavo darbas tuomečiame VKRC. Taip ir įaugo į bendruomenę. Jau trečią kadenciją yra LKD Vilniaus skyriaus Tarybos narys, vieną kadenciją yra buvęs LKD RV narys, vieną – LKD suvažiavimo delegatas. Kitaip tariant, be visa ko, yra ir aktyvus kurčiųjų politikos formuotojas.

Asmenybė. Sako didžiuojasi esąs kurčiųjų bendruomenės priimtas. Tačiau teigia, jog nebūtų visiška tiesa „ignoruoti“ kitą jo gyvenimo pusę – girdinčius giminaičius ir draugus. Svarsto, kad toks dvilypumas amžinai jame gyvensiantis CODA, kurčių tėvų girdinčio vaiko, bruožas. Nunyktų kuris nors ryšys ir nebūtų pilnatvės.

Su Arūnu galima kalbėtis apie užsienio ir vidaus politiką, jis pasikaustęs socialinių paslaugų, žmogaus teisių srityse, turi pavydėtiną atmintį ir savo nuomonę. Tačiau pats iniciatyvos plėtoti kurią nors temą nerodė. Taip jame atpažįstu LGK vertėją: niekada ir niekam nepiršti savo nuomonės, saugoti kliento paslaptis. Vos kartą neištvėrė ir atskleidė: „Labai myliu Vilnių. Jis – mano svajonių miestas. Noriu, kad nenustotų gražėti, noriu, kad stebintų.“ Į klausimą, kas tai galėtų būti, atsako: „Pvz., kodėl Vilniuje nepaleidus tramvajų?“

Visai neseniai A. Šaukeckas kaip vertėjas buvo Čekijoje su kurčiųjų grupe. Jį sužavėjo tramvajai. Jie dabar kitokie nei anksčiau, esą tylūs ir „neįnoringi“. Pvz., Prahoje kursuoja „A“ juosta, tad ir mūsų siauruose keliuose, mano pašnekovas, eismo netrikdytų, bet gal galų gale išspręstų spūsių problemą. Ir taip pašnekovas papildo savo portretą pilietiško Vilniaus gyventojų štrichais.

Apie darbą. Būdamas išvykoje, kas vaka-

rą viešbučio kambaryje Arūnas stebėjo čekų kolegų darbą televizijoje. Vertėjo „langas“ ekrane, teigė, deja, ir ten ne ką didesnis kaip mūsų. O skirtumas nuo lietuvių vertimo – kad ten antraeiliai dalykai verčiant praleidžiami. Prisimena, jog taip versti mokė ir neseniai Lietuvoje seminarus vedęs WASLI prezidentas dr. Kristoferis Stounas.

Metasi į akis, kaip kruopščiai mūsų herojus renka žinias apie naujausias vertimo tendencijas, stebi ir analizuoja informaciją. Ko jau ko, bet ambicijų būti geru vertėju A. Šaukeckas nestokoja. Ir kaip kitaip, kai verstis tenka ne tik eiliniams bendruomenės nariams, bet ir elito pasisakymus.

Suskaičiuojame, kad, be mūsų šalies vadovų, kadenciją baigusios Dalios Grybauskaitės ir pareigas vykdančio Gitano Nausėdos, A. Šaukeckas yra vertęs Lenkijos prezidento Andžėjaus Dudos ir Ukrainos prezidento Volodymyro Zelenskio kalbas.

Taip pat mūsų pašnekovas buvo vienas iš 9 LGK vilniečių vertėjų, per pandemiją savanoriškai sutikusių atlikti kontaktinius vertimus. Dabar mums buvusios baimės kelia šypseną, tačiau tuomet juk viskas buvo kitaip. Kas galėjome, lindėjome namuose ir informaciją „gaudėme“ iš televizoriaus ekrano. A. Šaukeckas buvo iš tų žmonių, kurie ėjo ir teikė mums tą informaciją: vertė Vyriausybės ir ministerijų spaudos konferencijose.

O kaip tokiais ypatingais momentais herojus dorojasi su įtampa? A. Šaukeckas tvirtina, kad įtamos visada bus, tenka priprasti. Jam sunkiau kitkas. „Galima išstobulinti vertimo techniką, priprasti prie nuolatinių iššūkių, bet išlikti šaltu, beausmiu statistu verčiant ir verčiant apie karą, žemės drebėjimus, nelaimes, neįmanoma. Po vertimų apie tai kartais jausdavaisi tarsi sudaužytas“, – sako pašnekovas.

Ar labiau patinka verstis iš lietuvių į LGK ar atvirkščiai, ar vis dar kas nors darbe geba nustebinti, ar nepjauna rutina?.. Vertėjas tik šypsosi sulaukęs klausimų lavinos. Primena sakęs, kad myli savo darbą. Vadinas, kokie iššūkiai betykotų, kokie sunkumai beišiktų, dirbti lietuvių gestų kalbos vertėju vis tiek yra geriausias pasaulyje darbas.

Nuo rugsėjo – dviem kurčiųjų ugdymo įstaigomis mažiau

Panevėžio ir Kauno miestų savivaldybių tarybų sprendimais, 2024 m. rugsėjo 1-ąją dvi kurčiųjų mokyklos pasitiks reorganizuotos ir prijungtos prie kitų ugdymo įstaigų kaip kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo skyriai. Kodėl reorganizacija buvo neišvengiama ir kaip tai paveiks asmenų su klausos negalia ugdymą? Kokiomis nuotakomis šį pokytį sutinka Lietuvos kurčiųjų bendruomenė?

Kad įstaigų pavadinimuose nebelieka žodžių „kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų“, galbūt ir nėra labai blogai – juk kai kurie ekspertai jau senokai savo pasisakymuose stengiasi apsieiti be žodžio „negalia“, pabrėždami, jog pirmaisiai turėtume remtis savo stiprybėmis, galiomis, o ne pabrėžti neįgalumą.

Tačiau, iš tikrųjų, galima numanyti, kad kurčiųjų bendruomenė labiau jaudinasi ne dėl pavadinimo kaip tokio, bet dėl besikeičiančio mokyklų statuso. Šiemet sueina 85 metai, kai darbą Kaune pradėjo dabartinio kurčiųjų ugdymo centro (KKNUC) pirmtakas – Kurčių-nebylių institutas (1939). Panevėžio kurčiųjų mokykla (PKNPM) pernai minėjo veiklos 30-metį.

Suprantamas bendruomenės susirūpinimas, kas laukia kurčiųjų ugdymo įstaigų po reorganizacijos, t. y. joms tapus kitų mokyklų dalimi. Ar kurtiesiems pakaks dėmesio, ar bus paisoma specialiųjų jų poreikių, ar „priimančioji“ bendruomenė turės motyvacijos mokytis gestų kalbos ir gerbti kurčiųjų kultūrą?

Panevėžio kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų pagrindinės mokyklos (PKNPM) direktorė Danutė Kriščiūnienė į kurčiųjų bendruomenę kreipėsi laišku ir paaiškino, kodėl nepavyko išsaugoti kurčiųjų mokyklos Panevėžyje ir kokia ateitis, jos nuomone, kurčių mokinių laukia artimiausiais metais.

Panevėžys: sprendimai buvo neišvengiami

„Panevėžio miesto savivaldybės taryba priėmė sprendimą nuo š. m. rugpjūčio 31 d. reorganizuoti Panevėžio kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų pagrindinę mokyklą (PKNPM), prijungiant ją prie Panevėžio Mykolo Karkos pagrindinės mokyklos. Daugeliui neaišku ir daugelis klausia, kodėl reikalingi tokie pokyčiai? Kodėl ir toliau negali veikti PKNPM įprastu pavadinimu?

Pastaruoju metu viešojoje erdvėje daug kalbama apie įtraukųjį ugdymą. Rengiantis įtraukiamam ugdymui organizuojama daug mokymų, seminarų, konferencijų... Tikimasi, kad vaikams su klausos sutrikimais įmanoma sėk-

mingai mokytis bendrojo lavinimo įstaigose...

Sakoma, kad laikas – geriausias mokytojas. Tikime, kad geriausiai apie savo vaiką žino tėvai, tad jie ir sprendžia, kokią įstaigą savo atžalai parinkti: ar bendrojo lavinimo, ar specialiąją, – rašė mokyklos direktorė.

„Vyriausybė 2011 m. patvirtino mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisykles, kurių 1 priede Švietimo įstatymo 43 straipsnyje nurodytos kriterijų kokybinės ir kiekybinės reikšmės. Pažymima, kad turi būti užtikrintos lygiavertės ir šiuolaikiškos kokybiškos ugdymo(si) galimybės, lemiančios mokinių pasiekimų pažangą, mokinių skaičius atitikti leidžiamą mažiausią mokinių skaičių, kurį nustato Vyriausybė. Ir tokio tipo mokykloje, kaip PKNPM, turėtų mokytis ne mažiau kaip 60 mokinių.

Kasmet visose Panevėžio miesto bendrojo ugdymo mokyklose mokinių skaičius mažėjo. Kasmet buvo uždarnos bei reorganizuojamos mokyklos bei ikimokyklinės įstaigos. Nuo 2015 metų ir PKNPM mokinių skaičius nesiekė 60, todėl pagal visus teisės aktus atsirado būtinybė mokyklą reorganizuoti. Reorganizavimo tikslas – užtikrinti kokybišką privalomąjį ir visuotinį švietimą, racionalų ugdymui skirtų savivaldybės biudžeto lėšų naudojimą ir įtraukiojo ugdymo nuostatų įgyvendinimą.

Galima teigti, kad Panevėžio miesto vadovai ir savivaldybės Tarybos nariai priėmė patį palankiausią mokyklai sprendimą. Po reorganizavimo PKNPM taps Panevėžio Mykolo Karkos pagrindinės mokyklos padaliniu.

Apraše numatyta, kad PKNPM ir toliau liks tose pačiose patalpose, esančiose Parko gatvėje Panevėžyje. Ir toliau mokykla vykdys priešmokyklinio, ikimokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, teiks vizituojančio surdopedagogo paslaugas miesto ikimokyklinėse įstaigose ugdomiems ir bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems vaikams.

Bus organizuojamas saugus mokinių vežiojimas, apgyvendinimas, maitinimas. Mokiniai ir toliau galės mokytis savo mokyklo-

Išpuoselėta aplinka stebinanti PKNPM.

Panevėžyje ir Kaune veikiančios kurčiųjų mokyklos

nuo 2024 metų rugsėjo 1 dienos bus prijungtos prie kitų mokyklų kaip skyriai.

Tokie sprendimai priimti kurčiųjų mokyklose sumažėjus mokinių skaičiui.

Lieka veikti tik viena atskira kurčiųjų mokykla – Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras.

je, savo klasėse bei kabinetuose, žaisti įprastose edukacinėse erdvėse. Juos mokys tie patys mokytojai, dirbs tie patys darbuotojai, tik darbo santykiai tęsis jau kitu pavadinimu pavadintoje – Mykolo Karkos pagrindinėje mokykloje, su kuria mokykla bendrauja ir bendradarbiauja daugelį metų, – lyg ir viltinga gaida baigia laišką D. Kriščiūnienė.

Direktorės žodžius tegalėtume papildyti informacija, kad Mykolo Karkos pagrindinę mokyklą iki šiol neretai rinkosi šeimos, kurių vaikai turi nežymų klausos sutrikimą, nepasiekiantį negalios lygio. Taigi, Panevėžyje kurtiesiems ir neprigirdintiems mokiniams šį įstaigą, derėtų pritarti autorei, iš tikrųjų artimiausia.

„Viską suprantu dėl mokyklos pavadinimo keitimo, – rašė mums Panevėžio KC direktorė Otilija Kolodenskytė-Di Fazio, reaguodama į pokyčius, – bet ir nuoširdžiai liūdžiu, kad nebebus žodžio „kurčiųjų“. Tačiau man atrodo svarbu, kad bent kurčiųjų mokymosi vieta išlieka ta pati. Džiaugiuosi, nes mokykla tikrai graži, puoselėjama, aš pati joje mokiausi. Tik nerimauju dėl mokytojų: ar tikrai jie mokysis gestų kalbos, kad galėtų patys bendrauti su kurčiais vaikais, be tarpininkų vertėjų?“

Akivaizdu, kad pradėję gvildinti vieną švietimo klausimą, nejučia iš jo „išauginame“ dar bent kelis, ne mažiau svarbius. Tačiau šį kartą siūlome susitelkti ties pagrindine tema, tad laikas „keliauti“ į Kauną.

M. Balaišio ir KKNUC archyvo nuotr.

KKNUC pastatas ir aikštynas.

Kaunas: didelių pokyčių nebus

„Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centre (KKNUC), kaip ir visose Lietuvos specialiosiose mokyklose, mažėja mokinių skaičius. Įstaigos bendruomenė, suprasdama situaciją, pritarė artėjančioms naujovėms – KKNUC bus reorganizuotas ir prijungtas prie Kauno Prano Daunio ugdymo centro. Didelių pokyčių KKNUC mokiniai nepajus – jie ir toliau mokysis savo klasėse su savo pedagogais.

Bendruomenė neprieštaravo ir dėl Kauno Prano Daunio ugdymo centro pavadinimo. Jis – Lietuvos aklųjų organizuotos veiklos pradininkas, lietuviškos Brailio abėcėlės sudarytojas, vienas iš Lietuvos kurčių-nebylių globos draugijos (1938) bei kurčių-nebylių instituto Lietuvoje įkūrėjas (1939). Todėl manome, kad įstaigos pavadinimas atspindi abiejų ugdymo centrų veiklą. Svarbu paminėti, kad pavadinimo keitimą gali inicijuoti centro bendruomenė bet kuriuo metu“, – tokio turinio atsakymą „Akiračiui“ atsiuntė KKNUC direktorė Raimonda Juknevičienė.

O ką apie reorganizaciją mano Kauno KC direktorius Mykolas Balaišis? Pašnekovas teigė, kad jam toks sprendimas irgi buvo netikėtas. Jis kiek stebėjosi, kad, būdamas mokyklos Tarybos narys, tik po mokykloje įvykusios pedagogų apklausos sužinojo, jog būtent jų pačių iniciatyva ir pradėta svarstyti reorganizacijos idėja.

Redakcija, susidomėjusi M. Balaišio komentaru, mokyklos direktorei uždavė papildomą klausimą: kodėl KKNUC nuspręsta jungti būtent prie Kauno Prano Daunio ugdymo centro? Beje, pastarajai ugdymo įstaigai vadovauja dabartinio KKNUC direktorė R. Juknevičienė.

„Kauno Prano Daunio ugdymo centrą, kuriame mokomi autistiški vaikai ir vaikai su regos negalia ir kuriame nuo rudens ugdysis ir mokiniai su klausos negalia, laikome alternatyva įtraukiamam ugdymui, – vėlesnio pokalbio metu papildomai paaiškino direktorė. – Manome, kad nesvarbu, kiek mokinių ugdysis kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų skyriuje, svarbu, kad tėvai, vaikas su klausos negalia turės galimybę rinktis tarp įtraukiojo ir specialiojo ugdymo.“

Ką darysime?

Taigi, iš santūrių vadovių pasisakymų galime sau padaryti bent kelias išvadas. Viena svarbiausiųjų: kurčiųjų bendruomenė sau, o

Kurčiųjų mokyklos statusą išsaugojęs LKNUC.

pokyčiai – sau. Tai yra: nesikalbame, nesusitinkame diskutuoti, ne ką vieni apie kitus žinome ir, žiūrėk, – staigmena.

„Išorinėms jėgoms“, pavadinkime taip, tokia mūsų laikysena labai patogi. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, kurčiųjų bendruomenei procesų akykai nestebint, sprendimus vis dažniau priima į NVO nuomonę neatsižvelgdama, pokalbių kviečiasi tik formaliai. Ten specialistų, išmanančių asmenų su klausos negalia ugdymo specifiką, nežinia, ar rastume vieną ar du. Daugiausiai iš ten mus pasiekia deklaracijos. Tie laikai, kai tarpusavyje kalbėdamiesi pritrūkdavome informacijos ar vienybės, ir sakydavome, kad „skambinsime poniai Teresei“ (į ŠMSM), seniai jau praeityje. Kurčiųjų ugdymas ministerijoje „pjaus-tomas“ įvairiais pjūviais, bet tikrai yra „nešiuolaikiška“ ten jį vertinti kaip visumą. Ir Specialiojo ugdymo skyrius senų seniausiai panaikintas, nes neatitinka laiko ir įtraukties dvasios. Kai reikia išspręsti kokį kurčiųjų švietimo klausimą, tai, užuot kalbėjęsis su vienu specialistu, esi nukreipiamas bent pas kelis iš karto. Keičiasi po rinkimų ŠMSM komanda – dažniausiai ir asmenys, atsakingi už neįgalųjų reikalus. Su savivaldybių švietimo skyriais jokių sąlyčio taškų iš viso neturime.

„Atskirtis“ egzistuoja ne tik tarp kurčiųjų ir švietimo sistemų, bet ir mūsų sistemos viduje. Girdintys tėvai vis dažniau savo vaikų ugdymosi vieta renka bendrojo ugdymo mokyklas. Deda nežmoniškas pastangas, aukoja profesines karjeras, patys dirba su savo vaikais namuose, kad tik jų vaikai išmokytų kalbėti, įsitrauktų į girdinčiųjų visuomenę, kad būtų „kaip visi“. Dėl ateities rezultatų dažnai aukoja gerą savo vaikų savijautą šiandien. Girdinčių tėvų bendruomenė solidari, dalinasi patirtimi ir gana aktyviai siekia bendrų tikslų. Nuo kurčiųjų bendruomenės laikosi atokiai, bet į karus dėl gestų kalbos vartojimo veliasi retai arba niekada.

Kurčiųjų bendruomenė savo negirdintiems vaikams Lietuvoje dažniau renka specialiąsias ugdymo įstaigas. Labai vertina ugdymą, pagrįstą gestų kalba, ir mokytojus, mokančius gestų kalbą. Tačiau kol kas, kad gestų kalbos mokėjimas pedagogų bendruomenėje būtų visuotinas, pasiekti jai sunkiai sekasi. Daugybė atsikabinėjimų, kodėl taip nėra. Gal kas nors ir nesutiks, bet plika akimi pastebima kitkas. Kurčiųjų bendruomenė ne itin skatina jaunąją kartą mokytis ir lietuvių kalbos. O juk per ją veriasi daugybė durų. Kai pažeidžiama pusiausvyra tarp kalbų, taip pat gero nelauk. Tuomet girdintiems tėvams specialiosios mokyklos tampa dar nepatrauklesnės, atitinkamai ir toliau mokinių skaičius ten mažėja. O juk jose tokia gera atmosfera kurtiesiems. Jos – gestų kalbos ir kurčiųjų kultūros židiniai.

Taip ateina laikas mokyklą reorganizuoti.

Išvada – klausimu: ką darysime toliau? Laikysimės atskirai? Ar kursime bendrą „frontą“ dėl savo vaikų dabarties ir ateities?

Šiandien redakcija tegali konstatuoti: nuo 2024 m. rugsėjo 1-osios šalyje lieka veikti vienintelė kurčiųjų ugdymo įstaiga – Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras. Taip pat veiks 3 specialieji kurčiųjų ugdymo skyriai (Kaune, Panevėžyje, Klaipėdoje) kitose mokyklose.

Parengė Nijolė KRASNIAUSKIENĖ
Danutė KRIŠČIŪNIENĖ (parašė apie PKNPM)

Panevėžio mokykloje gimsta unikalūs žaidimai

Danutė KRIŠČIŪNIENĖ

Panevėžio kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų pagrindinėje mokykloje (PKNPM) jau antri metai dirba technologijų mokytojas metodininkas **Romas KUPČINSKAS**, kuris mokiniams yra tikras lobis. Jis kartu su vaikais kuria unikalūs žaidimus.

Skirti ypatingoms datoms

Nuo žaislų ir žaidimų šiais laikais raibsta akys ir lūžta parduotuvių lentynos. Tačiau viena yra juos nusipirkti, visai kas kita – pasidaryti pačiam. Per technologijų pamokas mokytojas Romas ne tik supažindina mokinius su juos supančia aplinka kaip vartotojus, bet padeda tapti technologiškai raštingiems kūrybiniame procese. Pagamintais žaidimais džiaugiasi ne tik mokiniai, bet ir jų tėvai, mokytojai. Jie jau traukia visuomenės ir žiniasklaidos dėmesį.

„Akiračiui“ rašėme, kad šiemet mokykloje išskirtinai paminėtos valstybinės ir tautinės šventės: Sausio 13-oji, Vasario 16-oji, Kovo 11-oji. Šioms šventėms įprasminti skirti mokytojo Romo su mokiniams sukurti atmintį lavinantys žaidimai.

Jų jau – keturi

Visų žaidimų metodika panaši: ant medinio žaidimo pagrindo įtvirtinti trys skirtingo aukščio mediniai strypai, ant kurių sumautos medinės kaladėlės. Pirmasis žaidimas – visos kaladėlės simbolizuoja Lietuvos vėliavos spalvas.

Antrasis žaidimas sukurtas paminėti trijų Baltijos šalių nepriklausomybės atkūrimą: Lie-

Technologijų mokytojas R. Kupčinskas.

tuvas – kovo 11-ąją, Latvijos – gegužės 4-ąją, Estijos – rugpjūčio 20-ąją. Ant pirmo strypo maunamos Lietuvos vėliavą simbolizuojančios spalvų kaladėlės (geltona, žalia, raudona), ant antro – Latvijos (tamsiai raudona, balta (siaura), tamsiai raudona) ir ant trečio – Estijos (mėlyna, juoda, balta).

Trečiasis žaidimas – Lietuvos Respublikos himnas: kiekviena himno eilutė yra ant atskiros kaladėlės.

Ketvirtasis – pridėtos Ukrainos vėliavos (mėlyna ir geltona) spalvas simbolizuojančios kaladėlės.

Žaisti galima vienam, su šeimos nariais ar draugais. Metodika labai paprasta. Pradedant žaidimą, visos kaladėlės turi būti sumaunamos ant ilgiausio strypo visai sumaišius spalvas. Formuojant vėliavą arba sudedant teisingai Lietuvos himną galima kelti tik po vieną kaladėlę.

Ne tik mokytojas Romas, bet ir visa mokyklos bendruomenė džiaugiasi aktyviausia šių žaidimų kūrėja dešimtoje Miglė Tamonytė.

Ko siekia mokytojas?

Kodėl R. Kupčinskas kuria žaidimus? Juk pasaulyje sukurta per 300 tūkstančių stalo

Aktyviausia žaidimų kūrėja Miglė Tamonytė.

Panevėžio kurčiųjų mokyklos mokytojas Romas ir jo mokiniai kartu kuria žaidimus. Reikia sudėti iš pagamintų kaladėlių Baltijos šalių vėliavą pagal spalvas. Arba iš eilės sudėti kaladėles, ant kurių užrašytos Lietuvos himno eilutės.

žaidimų. Be abejo, todėl, kad paties sukurtas žaidimas yra daug mielesnis.

R. Kupčinskas, stebėdamas mokinius, atkreipė dėmesį, kad žaidimas tarsi sušvelnina klaidų ir nesėkmių padarinius, nekelia vaikams įtampas, stiprėja jų tarpusavio ryšiai, bendravimas, o svarbiausia jiems yra smagu kartu leisti laiką. O juk mūsų visų tikslas ir yra, kad mokiniai mokykloje jaustųsi laimingi, prasmingai leistų laiką pamokose ir įdomiai per pertraukas bei laisvalaikį.

Žaisdami žaidimus, vaikai gerina darbo įgūdžius ir įpročius, geriau pažįsta vieni kitus. Žaidimai treniruoja smegenis. Žaidžiant tokius žaidimus, stimuliuojamos smegenų vietos, kurios yra atsakingos už atmintį, kalbą ir sudėtingus kognityvinius procesus. Tokia treniruotė padeda lavinti sprendimų priėmimo, strateginio mąstymo ir problemų sprendimo įgūdžius. Mokomasi kantrybės ir kaip užsibrėžti tinkamus tikslus. Vaikai puikiai žino, kad norint laimėti, neužtenka vien sėkmės. Reikia teisingos strategijos ir kantrybės ją įgyvendinant.

Žaliuojanti San Migelio sala

Algirdas PAZDRAZDIS

Ar prisimenate apie „Akiratyje“ pernai pavišintą lietuvių žygį po La Palmos salą? Šįkart mums jau pažįstama herojų komanda susiruošė į žygį po Atlanto vandenyną Azoro salyne esančią ir Portugalijai priklausančią San Migelio salą.

6 žygeiviai. Mes, Jūratė Navikienė, Jolanta Lukošienė, Tomas Kuzminskis, Valdas Katutis, Šarūnas Juodvalkis ir šių eilučių autorius Algirdas Pazdradis, pastarajam savo žygiui

pasirinkome patį didžiausią Azoro salyne esantį žemės lopinėlį, dar kartais vadinamą „Žaliaja sala“. Ten mūsų laukė tikra egzotika, be to, nebuvo jokių papildomų rūpesčių

dėl pasų kontrolės ar valiutos keitimo, nes ten taip pat – Europos Sąjunga ir euro zona. Tiesa, orais San Migelis nedemonstravo didelio svetingumo, bet vis tiek mums pasirodė nuostabus.

Įveikėme 218 km. Saloje praleidome dvi savaites. Žiemą, mūsų žygio metu, temperatūra ten retai nukrinta žemiau 10 laipsnių naktį, deja, saulės dienomis, kaip ir Lietuvoje, buvo mažokai, dangus apniukęs, dažni lietūs, vėjai

Maudynės terminiamo baseine.

Mosteiros juodo smėlio paplūdimyje.

San Migelis – žaliuojanti sala.

ir rūkas, pavyzdžiai slepiantys gamtos grožybes. Tačiau mes nepasidavėme. Naktimis dažniausiai nuo lietaus slėpėmės pastogėse, o dienomis daug žygiavome, daug pamatėme, sužinojome, maudėmės natūraliuose terminiuose baseinuose, skanavome portugališkų patiekalų.

Takų voratinklis. Pėsčiųjų takai išraižę visą salą, tad žygeiviams yra patogų. Keliaudami pajūriu, matėme įspūdingas uolas, priėjome panoramines aikšteles, grožėjomės į vandenyną krintančiais kriokliais, užtikome civilizacijos nepalietusių paplūdimių.

„Paslėpė“ ežerą. Norėjome pamatyti Lagoa do Fogo ežerą. Deja, nepavyko, nes kalnas, kur tyvuliuoja ežeras, skendėjo debesyse, pūtė stiprus vėjas (apie 44 km / val.), dulkė lietūs. Tad iš ten, truputį nusiminę, prisivertėme nužygiuoti iki Ribeira Grande miesto ir nakvojome palapinėse. Per pirmąją žygio dieną įveikėme net 28 kilometrų atstumą.

Arbatos auginimo paslaptys. Aplankėme arbatos plantacijas. Viena iš plantacijų – „Cha Gorrena“, vietinių gyventojų šeimoje paveldima iš kartos į kartą ir gyvuoja iki šių dienų. Taip pat pabuvojome nedideliame muziejuje, kuriame eksponuojami įvairūs istoriniai arbatos apdorojimo įrankiai, bei fabrike, kur susipažinome su arbatos lapelių apdirbimo procesais. Ten skanavome aromatingos arbatos.

Furno miestelis ir jo apylinkės yra viena lankomiausių San Migelio salos vietų. Jame radome šiek tiek vėsesnių karštųjų versmių. Aplankėme dvi aktyvias vulkanines vietas, apžiūrėjome kunkuliuojančias kalderas (daubos vulkano viršūnėje). Garsiausias lankytinas objektas Furno miestelyje ir yra Caldeiras das Furnas, kur magma yra arti paviršiaus ir sukuria dūmų debesį aplink vulkaną.

Terminės vonios. Dona Beija terminiuose baseinuose vandens temperatūra siekia + 40° C. Vandenyje gausu geležies ir sieros. Baseinus supa palmės, daugybė paparčių ir subtropinių miškų medžių, sukuriančių ypatingą atmosferą. Tad net lietui lyjant, po atviru dangumi maudynės jame buvo tikras malonumas ir nuovargį po įtempto žygio su sunkiomis kuprinėmis ant pečių kaip ranka nubraukė.

Terra Nostra parkas su daug tropinių augalų ir dideliu geležies prisodrintu baseinu, į kurį įlipęs natūralios spalvos – išlipi oranžinis, mums pasirodė nuostabus.

Fumarolių parkas – kita turistų pamėgta salos vieta, garsėja savo virtuve. Aplankėme ir mes šią ypatingą vietą. Ten gausu karštųjų versmių, geizerių, tai yra žemės plutos plyšių, pro kuriuos veržiasi vandens garai ir dujos. Azorų salynas – vulkaninės kilmės. Natūralu, kad vietos gyventojai puikiai prisitaikė prie gamtos sąlygų ir išmoko pasinaudoti visais vulkanų teikiama privalumais. Jie įsikasa į karštą vulkaninį dirvožemį šalia karštųjų versmių ir sudeda ten puodus su kiauliena, jautiena, vištiena, dešrelėmis, bulvėmis, morkomis, kopūstais ir lapiniais kopūstais. Tai portugališkas troškiny *cosido*, kurį lėtai verda apie 6 valandas. Jo tiesiog privalu paragauti!

„Viešėjome“ apleistame viešbutyje ir grožėjomės pro jo langus atsiveriančiais Sete Cidades ežero vaizdais. Vista do Rei – tai nedidelė apžvalgos aikštelė prie apleisto viešbučio, iš kurios galima pamatyti Žaliąjį ir Mėlynąjį ežerus. Įvairūs informacijos šaltiniai teigia, kad ežerai yra skirtingų spalvų. Deja, mums abu ežerai pasirodė vienodai žali.

Gal saulės buvo per mažai, o gal toks skelbimas – tik triukas turistams privilioti?.. Tačiau, reikia pripažinti, iš ten matytas kraštovaizdis – ne pamištas.

Juodas smėlis. Azorai negali pasiūlyti daug paplūdimių, tačiau vienas paplūdimys traukia poilsiautojus. Tai Mosteiros juodo smėlio paplūdimys, čia pat žaliuojantis krantas ir įdomios stūksančios uolos. Daugiausiai keliautojų dėmesio sulaukia dvi didingos uolos, kyšančios iš vandens. Įspūdingiausias uolų vaizdas – leidžiantis saulei.

Viskas apie ananasus. Apsilankėme ananasų plantacijoje. Azorų salų temperatūra nesuteikia galimybės ananasams augti natūralioje aplinkoje, tad jie ten auginami šiltnamiuose. Pamatėme visus ananasų auginimo etapus, daugiau sužinojome apie šiuos vaisius. Ananasus galima skinti po dvejų metų nuo pasodinimo. Ragavome ananasų likerio. Šie vaisiai mažai eksportuojami, juos suvalgo patys vietos gyventojai ir turistai. Azorai yra vienintelė vieta Europoje, kur šie vaisiai auginami.

Šlapios naktys. Kadangi salos orai mūsų nelepino, tai gerai įsiminėme kiekvieną mums suteiktą galimybę nakvoti ne palapinėje. Minytė dėkojame azoriečiui, kuris mus apnakvydino savo namuose. O dar už vieną nakvynę sakome ačiū San Migelio kurčiųjų asociacijos prezidentei, sudariusiai galimybę pernaktvoti klube. Vieną naktį, kai stipriai lijo ir negalėjome pastatyti palapinių, neatsiklausę (nes nebuvo ko klausti), pernaktvojome muziejaus, kuris buvo atviras visą naktį, patalpose. Išsaugojome apie tą naktį šviesų prisiminimą.

Netoli vulkaninių versmių Furno miestelyje.

Džiunglėse.

Broliams patinka meistrauti.

Plačios vaikystės šypsenėlės.

Motiejų užvaldė vaizduotė.

Jurkų šeimos istorija: be teisės pasiduoti

Šiandien 16-mečio Kristijono ir 14-mečio Motiejaus klausos reabilitacija baigta ir surdopedagogai ramia širdimi sako, kad du broliai, kochlearinių implantų (KI) naudotojai, gyvenimo kelionę gali sėkmingai tęsti jau be jų pagalbos. Sūnams tai reiškia daugiau laiko savo pomėgiams, „laisvę“. O ką ši žinia reiškia vaikinukų tėvams Editai ir Petrui JURKAMS? Kokį sau pažymį jie rašo už kažkada darytus pasirinkimus ir kokia sukaupta patirtimi šioje kelionėje į garsų pasaulį jie norėtų pasidalinti su kitais tėvais, auginančiais vaikus su klausos negalia?

Nijolė KRASNIAUSKIENĖ

Pirmieji metai

Jurkų pirmagimis Kristijonas gimė sveikas ir guvus berniukas, pagal naujagimių vertinimo skalę surinkęs aukščiausią, 10 balų įvertinimą. Tiesa, jis į šį pasaulį atėjo 2007 m., kai Lietuvoje naujagimių klausos patikros dar nebuvo. Ir iki 1,5 metų tėvams kėlė rūpesčių nė kiek ne daugiau kaip bet kuris tokio amžiaus mažylis. Besiartinant vaiko antrajam gimtadieniui atidi mama pradėjo guostis artimiesiems ir draugams, kad sūnus labai mažai kalba. Tačiau aplinkiniai tik atlaidžiai šypsojosi: jų patirtis bylojo, kad dauguma berniukų kalbėti pradeda vėliau nei mergaitės, tad 2 metai – jokia pavojinga riba.

Paguosta mamytė tąkart nusiramindavo, bet netrukus dvejones ir vėl grįždavo. Kol kartą, visai atsitiktinai draugė paminėjo pažįstamą šeimą, kurios vaikui nustatė neprigirdėjimą. Motinos galvoje netruko įsižiebt raudonos lemputės – daug požymių sutapo.

Pirminė specialisto diagnozė – neprigirdėjimas. Po objektyviosios audiogramos su narchoze – dar labiau nuvilianti išvada – artimas kurtumui 70 dB neprigirdėjimas. „Reikalinga skubi klausos ir kalbos reabilitacija“, – rekomendavo specialistai. Netrukus tėvai išgirs ir tradicinį medikų klausimą „Kur jūs tiek laiko buvote?“, nors iki tol į motinos nusiskundimus tie patys gydytojai tik mojo ranka. O tuo

metu į pasaulį jau beldėsi Kristijono broliukas Motiejus, tad šeimai iššūkių netrūko.

Ką tokiu atveju daro girdintys tėvai, giminėje niekada nesusidūrę su klausos negalia? Iš visų jėgų bėga nuo kurčiųjų sistemos. Tačiau Jurkai elgėsi nestandartiškai. Jie pasirinko vyresnėlį, o paskui, sužinosime, ir jaunėlį, leisti į tuo metu dar veikusį Bistryčios g. kurčiųjų darželį (LSKVIUC). „Vėliau įsitikinau, kad sprendimas buvo teisingas. Nedidelėje darželio grupėje mūsų vaikas gavo daug dėmesio, pamokėlių. Kadangi teko vyti prarastą laiką, čia klausos reabilitacija vyko didžiausiu įmanomu tempu nepertempiant vaiko“, – teigė pašnekovė.

Kai gimė antras sūnus, Lietuvoje vis dar nebuvo naujagimių klausos patikros, bet, pamoką išmokusi šeima, nutarė nedelsti, išsireikalavo ir genetinio, ir klausos tyrimo. Paaiškėjo, kad likimo kortos abiem broliams sukrito panašiai. Tiesa, tuomet darytas genetinis tyrimas neparodė jokių paveldimų ligų.

Mažajam klausos aparatai (KA) buvo uždėti 4 ar 5 gyvenimo mėnesį. 10 mėnesių Motiejukas jau lankė klausos ir kalbos reabilitacijos pamokėles. „Skirtumas tarp brolių, kai vienam klausos diagnozė pavėluota, o kitam neprigirdėjimas nustatytas anksti ir atitinkamai pradėta klausos reabilitacija, tikrai yra. Jaunėlio kalbos raida nesiskiria nuo girdinčiųjų. Dvejų metų jis čiauškęjo daugiau už visus pažįstamus vaikus,

neturinčius klausos sutrikimo. Kristijonui – šiek tiek sunkiau, teksto suvokimas lėtesnis, ne tokia raiški dikcija, ne tokia sklandi kalba. Kai jaunėlis pasišapo iš vyresnio brolio dėl kočio ne visai taisyklingai sudėlioto teiginio, jam sakau, kad ne Kristijonas kaltas, o mes, uždelę imtis klausos reabilitacijos“, – kremtasi motina. Tačiau kaip yra iš tikrųjų?

Nuo klausos aparatų prie implantų

„Kristijonui, kaip paaiškės, dėl jo klausos būklės reikėjo pačių stipriausių klausos aparatų. Motiejui nustatytas vidutinis neprigirdėjimo laipsnis. Pinigus, kuriuos taupėme didesniai būstui, nes 4 šeimos nariams viename kambaryje buvo ankšta, išleidome klausos aparatams“, – prisipažino pašnekovė.

Tačiau ši investicija, kaip vėliau paaiškėjo, buvo laikinas sprendimas. Mažiems vaikams klausos tyrimai daromi ir rezultatai lyginami kas mėnesį. Tad tėvai netruko įsitikinti, kad, nors kalba ir vystosi, bet klausia, kad ir pamažėle, silpsta, ir taip yra abiem vaikams.

Kristijonas – karatė medalininkas.

Motiejus Husarų mokykloje.

Gera pramogauti kartu.

Gera ir ilsėtis kartu.

„Priėmėme sprendimą implantuoti, – reziumuoja E. Jurkienė. – Žinoma, kad prieš sprendimą blaškėmės. Tuo metu valstybė kompensavo tik dalį kochlearinio implanto kainos, tad labai opus buvo ir lėšų klausimas. Tačiau dar labiau slėgė etiniai dalykai – ryžtis negrįžtamai intervencijai, kai vaikai nėra visiškai kurti.“

„Po pirmosios implantacijos dar kelerius metus Kristijonas ir Motiejus gyveno su 1 implantu ir 1 klausos aparatu. Viskas tarsi buvo gerai. Išsikrauna KI baterija, bet veikia klausos aparatas, ir atvirkščiai. Tačiau kartą važiuojame automobiliu, vaikai sėdi gale, kalbamės, bet išsikrovė Kristijono KI, liko veikti tik klausos aparatas, ir – o siaube – mes nesusikalbame. Tada ir supratome, laikas antrai implantacijai“, – prisiminė pašnekovė.

Tuo metu KI jau buvo pilnai kompensuojami valstybės, bet tėvų prašymą Ligonių kasos atmetė – buvo praėję per daug laiko, kad pagal galiojančią tvarką būtų galima antruosius KI kompensuoti. Tačiau surėmė pečius specialistai: pedagogai ir medikai, parašė rekomendacijas, išdėstė antros ausies implantavimo privalumus, galų gale leidimas buvo gautas.

„Antri implantai Santaros klinikų LOR skyriuje abiem berniukams įstatyti tą pačią dieną. Mes gavome šeimos palatą, – šypsosi p. Edit. – Baimių tąkart buvo mažiau. Mūsų vaikai jau turėjo po vieną implantuotą ausytę, žinojo, kas yra garsai ir kaip juos „gaudyti“. Tad šįkart pokyčiai nebuvo esminiai. Ir mokytis girdėti garsus nuo nulio jiems neprireikė.“

„Kol berniukai buvo mažesni, – prisimena E. Jurkienė, – prieš keliones prikaišiodavau elementų visur, dabar taip nedarau. Mokome, kad sūnūs privalo pasirūpinti savimi patys, būti savarankiški. Tik kai jau susiima abu, tai įsikišu, liepiu nusiimti procesorius, nes sakau, kad, vietoj sudaužytųjų, pirkti keturis naujus mūsų šeimai per brangu.“ Taip žaismingai p. Edit. atskleidžia, kad nėra namų be dūmų ir brolių, kurie vaikystėje nesipeštų.

Kuo skirtingi ir kuo panašūs?

„Mūsų sūnūs skirtingo charakterio. Kristijonas uždaras, tai ir užsiėmimai pagal jo būdą. Jam patinka kantrybės ir preciziškumo reikalaujantys dalykai. Pvz., modeliuoja ir klijuoja maketus. Dar jis 10 metų lanko karatė būrelį, dalyvauja integruoto karatė čempionatuose Europoje, yra laimėjęs sidabro bei bronzos medalius *kata* bei *integruotos kumite* rungtyse“, – tapo pirmagimio žodinių portretą motina.

„Motiejus – kūrybiškas, atviras žmogus. Nuo 7 metų šoka liaudies šokius. Ne taip seniai panorio išmokti groti elektrine gitara, taip pat jį domina istoriniai dalykai – pats susirado Husarų mokyklą Karininkų ramovėje ir ten mokosi istorinių kardų valdymo meno. Užsienio kalbos pažymiai jo – tik patys geriausi, nors neslėpsiu, šiaip abu mokosi vidutiniškai. Tačiau mums, tėvams, labai svarbu, kad dėl jų elgesio mokykloje problemų nekyla. O apie oksfordus nesvajojame, dedame pastangas, kad jie rastų savo vietą gyvenime. Abu lanko Palaimintojo Teofiliaus Matulionio gimnaziją ir jaučiasi ten labai gerai.“

„Jaunėlis maudosi ir dainuoja duše. Ir abu vaikšto „apsikarstę laidais“, kurie sujungia telefonus su KI, bendrauja su girdinčiais draugais *online*, klausosi patinkančios muzikos, taip pat ir anglų kalbą“, – pasakoja, kokias galimybes vaikams atvėrė KI, pašnekovė, taip netiesiogiai atsakydama į klausimą, ar nesigaili priimtų sprendimų.

Šeimoje ne vienas, o du asmenys su klausos negalia, tad tėvams rūpėjo rasti atsakymus, kas tai lėmė ir kodėl. Vėliau Jurkai dalyvavo specialiojoje programoje, atliko išplėstinius tyrimus ir sužinojo, kad abu jų sūnus turi Ašerio sindromą.

Tad šeima imasi prevencijos: kartą per metus privalomai (sau) vyksta apžiūros pas oftalmologus. Kol kas nė vienas iš sūnų nereikia nešioti akinių, bet stebėti būklę, įsitikinę tėvai, būtina. Beje, Ašerio sindromas verčia apmąstyti ir blogiausius scenarijus. Tokiu atveju, pasak E. Jurkienės, KI būtų bent dalinis išsigelbėjimas.

Patarimai – ne saldainiai

Kai šeimoje kyla rimtų iššūkių, neretai sutuoktiniai pradeda arba kaltinti vienas kitą, arba ieškoti priežasčių giminėje. „Na, mums tokios „revizijos“ daryti nereikia. Žinome, kad vienas turime vienokį mutavusį geną, kitas kitokį, susiję jie draugėn ir štai tokia jų kombinacija“, – ramiai, nerodydama emocijų atskleidžia p. Edit.

„Mūsų šeima pilna, gyvename sostinėje. Beje, dėl vaikų ir likome Vilniuje, čia paprasčiau gauti surdopedagogo paslaugas. Kol sūnūs buvo maži, teko ir pas otolaringologus labai dažnai lankytis. Kas iš mano patarimų tiems tėvams, kurie gyvena atokiuose rajonuose, arba šeima yra nepilna ir motina ar tėvas turi dirbti nuo ryto iki vakaro, kad duonos netrūktų? – į prašymą pasidalinti patarimais sureaguoja pašnekovė. – Net ir Vilniuje paslaugos pas žmogų „neateina pačios“, jas reikia susirinkti blaškantis po visą miestą ir derinant rūpinimąsi vaikais su savo profesiniais įsipareigojimais.“

„Pvz., ir mums ilgai teko ieškoti visiems priimtino laiko, kad vaikus pas surdopedagogus galėtume vežti tą pačią dieną. Dar būreliai, į kuriuos taip pat vežiojome, kol patys tapo savarankiški važinėti, tad laiko gaišatis tėvams tikrai didelė. O gyvenant rajonuose dar prisideda ir atstumai, neturint automobilio, tenka derintis prie autobusų tvarkaraščių. Ir kiekviena kelionė kainuoja. Mažai uždirbi – neprivežiosi“, – svarsto pašnekovė.

„Mūsų sūnūs neturėjo antrinių negalių, kitose šeimose gali būti kitaip. Tokiais atvejais priimant sprendimus teks vadovautis dar kitokiais kriterijais. Tad patarimus seikėčiau labai atsargiai“, – tikina p. Edit.

E. Jurkienė neneigia, kad finansiškai ir psichologiškai ir jai su vyru buvo sunkių etapų. Tad sakosi dėkojanti likimui už tai, kad jų šeima išbandymus atlaikė. Kai dėl kalbos lavinamojo darbo namuose, materialinių poreikių ribojimo, laisvalaikio „išsižadėjimo“ (o jo aukoti teko nemažai), moteris komentuoja lakoniškai: „Reikia tai daryti, privalai daryti, o sunkumų nevalia sureikšminti.“

Būti kurčiam viduramžiais

Paryžiaus Nantero universiteto magistrė Megan KATEB nusprendė „žengti“ į ankstesnius laikus ir patyrinėti kasdienį kurčiųjų gyvenimą viduramžiais Europos ir Viduržemio jūros regione – nuo krikščioniškųjų Vakarų iki Osmanų imperijos per Islamo imperiją. Ji supažindina mus su kasdieniu to meto kurčiųjų gyvenimu, kuris ne taip jau labai skyrėsi nuo kitų gyventojų gyvenimo.

Nors kurtieji egzistavo visada, apie jų istoriją žinoma labai mažai. Pagal labiausiai paplitusią versiją, kurčiųjų istorija Prancūzijoje prasideda nuo švietėjo Abbé de l'Epée, pirmosios pasaulyje kurčiųjų mokyklos įkūrėjo, 1760 m. Paryžiuje, o paskui pabrėžiamas gestų kalbos draudimas švietime 1880 m. Todėl nespecialistams kurčiųjų istorija apsiriboja naujaisiais laikais ir šiuolaikiniu laikotarpiu. Magistrantės Megan dėka turėsime galimybę žvilgtelti į gerokai ankstesnius amžius.

Savo darbe pasirinkote labai ilgą laikotarpį, dešimt šimtmečių ir nepaprastai didelę teritoriją. Ar visais viduramžiais kurtieji visur buvo suvokiami vienodai?

Abiejose Viduržemio jūros pusėse kurčiųjų padėtis buvo stebėtinai panaši! Religinuose raštuose galime įžvelgti dvi kurtumo rūšis: tai, kas buvo vadinama „sielos kurtumu“, atsisakymu išgirsti Dievo balsą, už kurį buvo kaltinama, ir fizinis kurtumas, dažnai laikomas Dievo bausme nusidėjėliams ir jų šeimoms, arba, priešingai, palaiminimu stebuklingai atgavusiems klausą.

Medicinos požiūriu gydytojai vieningai sutarė: kurtumas nuo gimimo arba kurtumas, atsiradęs daugiau nei prieš dvejus metus ir nepagerėjęs, negali būti išgydytas: tai dieviškasis reikalas. Tačiau galime rasti daugybę švelninančių ar raminančių gydymo būdų kitiems ausų negalavimams, tokiems, kaip, pavyzdžiui, spengimui ausyse.

Teisinių draudimų kurtiesiems buvo ne daug ir jie taip pat buvo panašūs abiejose jūros pusėse, įskaitant draudimą verstis teisėjo ar advokato praktika, grindžiant tuo, kad dėl kurtumo gali būti sunku atskirti melą nuo tiesos, o nesusipratimai teisme gali turėti dramatiškų pasekmių. Vienintelis pastebimas skirtumas yra tas, kad islamo krašte kurtieji buvo laikomi savarankiškais atsakingais suaugusiaisiais. Todėl buvo manoma, kad gyvenimą jie gali tvarkyti savo nuožiūra, o štai Vakaruose kurtieji paprastai buvo laikomi panašesni į suaugusius vaikus, kuriais galima manipuliuoti. Tiesą sakant, siekiant juos apsaugoti, kai kuriose karalystėse be

globėjo kurtiesiems buvo draudžiama aukoti, sudaryti testamentus ar tvarkyti savo palikimą.

Nebuvo įstatymų, draudžiančių kurtiesiems dalyvauti visuomenės gyvenime, galima tik pastebėti, kad stabilizuojantis ir stiprėjantis didžiosioms viduramžių karalystėms, kurčiųjų žmonių statusas palaipsniui tapo aiškesnis, tikriausiai tada, kai kurtieji ar jų artimieji iškėlė konkrečius klausimus ir perdavė juos spręsti kompetentingoms institucijoms.

„Kurčnebylių“ santuokos oficialiai buvo leistos tik nuo 1215 m., popiežiumi Inocentui III (1198–1216) vadovaujant. Sutikimą, kuris anksčiau turėjo būti pateiktas žodžiu arba raštu, dabar galima buvo duoti gestais. Taip pat iki 1213 m. kurtieji negalėjo dalyvauti kryžiaus žygiuose.

Koks buvo kurčiųjų kasdienis gyvenimas viduramžiais? Ar jis labai skyrėsi nuo kitų gyventojų gyvenimo?

Skirtingai nei žmonės, turintys kitas negalias, tokias kaip aklumas ar fizinė negalia, kurtieji galėjo dirbti. Jie visko mokėsi žiūrėdami ir galėjo tapti ir valstiečiais, ir amatininkais.

Aukštesniuose socialiniuose sluoksniuose taip pat esama pavyzdžių, kai kurtieji gyveno gana panašiai kaip jų rango girdintieji. Pavyzdžiui, Vakaruose Škotijos Jokūbo I dukra princesė Joana Stuart (1428–1493), taip pat žinoma kaip *muta domina* (kurčioji ponija), gerai ištekėjo ir savo karalystei davė palikuočių. Anthoine'as de Laincel'is (1525–1611), Saint-Martin-de-Renacas valdovas ir religinių karų riteris, aistringai domėjosi medžiokle ir šachmatais. Savo valdas ir finansus jis valdė geležiniu kumščiu: privačiuose susitikimuose kartais net naudodavosi vienuolio-vertėjo paslaugomis. Žinoma, minimi atvejai šiek tiek peržengia viduramžių ribas, tačiau gyvenimo būdas ir mentalitetas per kelerius metus radikaliai nepasikeitė.

Rytuose kurčiųjų gyvenimas buvo panašus, tačiau atsirado ir naujas reiškinys – kurtieji Osmanų sultonų dvare. Jie buvo laikomi privileijuota ir patikima mažuma, nes negalėjo išgirsti ar atskleisti paslapčių.

Todėl, reikia manyti, visuose socialiniuose sluoksniuose kurtieji galėjo gyventi gana panašų kasdienį gyvenimą, kaip ir aplinkiniai. Žinoma, tikriausiai būta ir pašaipų, tačiau nėra įrodymų, kad kurtieji dėl to buvo laikomi atstumtaisiais: pasaulietinėje viduramžių literatūroje retkarčiais užsimenama apie humoristinius nesusipratimus, bet nėra nieko pabrėžtinai rimto.

Ar galime kalbėti apie kurčiųjų bendruomenę ar kurčiųjų tapatybę viduramžiais?

Apie kurčiųjų tapatybę ar bendruomenę viduramžiais negalime kalbėti taip, kaip tai suprantame šiandien, nes prieš atsirandant specializuotiems kurčiųjų institutams kurtieji iš tikrųjų neturėjo jiems skirtų vietų, kur galėtų susitikti: susirinkti ir užmegzti ryšius tarp bendraamžių tada buvo sudėtingiau.

Tačiau tebevyksta diskusijos, ar viduramžiais gestų kalbos egzistavo, ar dar neegzistavo: turime išlikti atsargūs, bet manau, kad galime jas įsivaizduoti bent jau mažesniu mastu, pavyzdžiui, kurčiųjų porose ir (arba) šeimose. Tačiau, kiek žinau, neturime jokių gestų kalbų sintaksės ar žodyno pėdsakų. Benediktinų vienuolių ženklų / gestų leksikonai ir menas gali mums suteikti užuominų apie tuo metu vartotus gestus: kai kurie gestai netgi atlaikė laiko išbandymą, pavyzdžiui, prancūzų kalba „aimer / je t'aime“ (mylėti / aš tave myliu). Ir nors tai tik hipotezė, galime įsivaizduoti, kad dideliuose miestuose kai kurie kurtieji kartais galėdavo atsitiktinai susitikti ir susiburti į išsibarsčiusias neformalias mikrobendruomenes.

XVIII amžiuje, pradėjus kurti specializuotas kurčiųjų ugdymo įstaigas, galima pastebėti pretenzijų į kurčiųjų tapatybę ir kurčiųjų bendruomenių užuomazgas; jas aprašė to paties amžiaus kurčiųjų rašytojas Pierre'as

Deslogesas. Deja, kartais komplikuoti papročiai nebuvo palankūs naujovėms. Nepaisant to, kurtieji jau lengviau susitikdavo ir mokėsi tos pačios gestų kalbos – tuometinio kurčiųjų bendruomenės ramsčio ir pagrindo.

Tik XX amžiaus septintojo dešimtmečio viduryje, atlikus naujus lingvistinius gestų kalbos ir kurčiųjų kultūros tyrimus, atgimė tikroji kurčiųjų tapatybė, kuri galiausiai buvo išvystyta per kovingumą. Tai yra „Kurčiųjų pabudimo“ laikotarpis. Šiam judėjimui įsisiūbavus pagaliau

švietimo sistemoje buvo panaikintas gestų kalbos draudimas, galiojęs nuo 1880 m. Milano kongreso, nors, iš tikrųjų, draudimo taikymas mažėjo palaipsniui. Nuo 1991 m. šeimos pagaliau mokykloje galėjo rinktis tarp gestų kalbos ir sakytinės kalbos. Prancūzų gestų kalba kaip savarankiška kalba buvo pripažinta tik 2005 m.

Iš prancūzų kalbos vertė **Joana VANAGIENĖ**

Teksto ir nuotraukos šaltinis: <https://www.herodote.net/>

L. ir P. Levickai: darbais pastatė sau paminklą

„Akiračio“ inf.

Dėkingai ir pagarbiai minime tautodailininkų, lėlininkų Laimutės ir Petro LEVICKŲ nuveiktus darbus.

Prisimindami velionę Laimutę, prieš akis pirmiausiai regime žinomą tautodailininkę, kartu su vyru Petru ištisus dešimtmečius kūrusią ir įvairių regionų kostiumais dabinusią tautines lėles. Levickų, sukūrusių ne vieną šimtą autorių darbų, braižas buvo žinomas ne tik kurčiųjų bendruomenei, bet atpažįstamas visoje Lietuvoje. Jų lėlės pasklido ir už šalies ribų. 2022 m. į Amžinybę iškeliauvusią Laimutę taip pat prisimename kaip Kauno kurčiųjų visuomenininkę, Kauno TV plenumų narę, savanorę.

Į istoriją moteris taip pat įeis kaip pirma kurčioji, 1970 m. įgijusi aukštojo mokslo diplomą. Kauniečiai teigia, kad net kelis praėjusio amžiaus dešimtmečius ji ir buvo vienintelis šalyje asmuo su klausos negalia, turintis universitetinį išsilavinimą.

Praėjus metams po Laimutės mirties, 2023 m. rudenį, netekome ir jos vyro Petro. Taip pat tarp kurčiųjų pasižymėjusio visuomenininko, aktyvisto, Kauno TV plenumų nario, visuomeniniais pagrindais pareigą kurį laiką ėjusio teritorinės pirminės kurčiųjų organizacijos pirmininko. P. Levickas buvo ilgametis pagyvenusių žmonių šokių kolektyvo narys, kurčiųjų poetas, kūrybos rinktinės „Kai tylos per daug“ bendraautoris.

Su L. ir P. Levickais tarsi išėjo ištisa kurčiųjų menininkų epocha. Kauno kurčiųjų bendruomenė ir mes kartu įsipareigojame saugoti šviesų iškilų LKD narių, palikusių ryškų pėdsaką kurčiųjų kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, atminimą.

Laimutė Levickienė.

Petras Levickas.

Velionė Laimutė išsiskyrė pomėgiu skaityti.

Mūsų patriarchas Pranas Petrikauskas

Vanda VAITKUTĖ

Pasakojimas apie Praną PETRIKAUSKĄ – tai žvilgsnis iš arti į pirmąjį ir sovietiniais metais vienintelį su klausos negalia Lietuvos kurčiųjų draugijos pirmininką, vieną iškiliausių LKD istorinių figūrų.

Tiesa, vadovauti kurčiųjų organizacijai P. Petrikauskui teko vos 8 mėnesius. Sovietų valdžia „turėjo savo nuomonę“ apie klausos negalią turinčius vadovus. Tad padorus, darbštus ir geranoriškas žmogus daug metų buvo žeminamas, išstumtas iš ne vieno atsakingų pareigų. Tik palankiai susiklosčius aplinkybėms P. Petrikauskas vėl grįžo į LKD vadovauti organizacijai.

Apie buvusį kurčiųjų vadovą – iš lūpų į lūpas

1967 m., baigusios Vilniaus amatų mokyklą, po vasaros, mes, 12 siuvėjų, pradėjome darbą Vilniaus gamybos mokymo kombine

(GMK). Ten dirbo darbščios, draugiškos moterys.

Negaliu pamiršti nuolat besišypsančios Zofijos Vyšniūnienės, Elenos Ušavičienės, Danutės Volungevičienės, Genovaitės Bagačiūnienės, Matildos Šilkienės, Janinos Samaitienės, Marijos Varaksovienės ir daugelio kitų. Būti ir dirbti šalia globėjiškų, dėmesingų kolegijų buvo vienas malonumas.

Poilsio pertraukų metu jos mums pasakojo apie darbo, įmonės problemas, draugijos veiklą. Iš jų pirmą kartą išgirdau apie šviesią, ryškų pėdsaką draugijos istorijoje įspaudusią asmenybę P. Petrikauską. Sužinojome, kad tai buvo pirmasis pačių kurčiųjų išrinktas draugijos vadovas, vardan geresnės bendruomenės ateities atsisakęs asmeninės gerovės. Apie jo sudėtingą gyvenimo kelią, nelengvas patirtis vėliau papasakojo buvę jo draugai ir bendražygiai: LKD pirmininko pavaduotojas Henrikas Juchnevičius, Kauno GMK direktoriaus pavaduotoja Leonarda Paršelienė, Vilniaus GMK direktoriaus pavaduotojas Augustinas Zinius, draugijos veteranė Zofija Armonavičienė.

Mūsų patriarchas Pranas Petrikauskas

→ Iš aplinkos išsiskyrė gabumais

P. Petrikauskas gimė ir augo Žemaitijoje, prie Mažeikių. Besimokydamas Šarnelės pradinėje mokykloje susirgo skarlatina ir ligai komplikavusis neteko klausos. Gabus berniukas nuo tada nebegalėjo tęsti mokslų kartu su bendraamžiais. Buvo visai jaunas, kai mirė tėtis, tad likimas jau nuo paauglystės nelepino. Paaugęs jaunuolis dirbo įvairius žemės ūkio darbus dėdės ūkyje. Laisvalaikiu daug skaitė, kūrė eilėraščius, pradėjo rašyti straipsnius ir juos siųsti į vietos laikraštį „Mažeikių tiesa“.

Savo gebėjimais Pranas lenkė daugelį vietos literatų. Netrukus jį pastebėjo ir pasiūlė sekretoriaus darbą Sedos vykdomajame komitete. Vėliau pakvietė dirbti į Mažeikių „Tiesos“ laikraštį.

Po ketverių sėkmingų darbo metų jam pasiūlė persikelti į Plungę. Ten jam iš karto patikėtos atsakingojo sekretoriaus pareigos laikraščio redakcijoje.

Netrukus sėkmingą ir jam patinkantį darbą „sudrumstė“ Klaipėdos srities kurčiųjų draugijos pirmininkė Z. Armonavičienė. Atrastą gabų žmogų, labai reikalingą draugijai, įkalbėjo keltis į Vilnių. Taip tuometis vietinės savivaldos, vėliau – spaudos darbuotojas paliko gerai apmokamą darbą ir, kurčiųjų aktyvo paragintas, 1951 m. atvyko į Vilnių padėti prislėgtiems klausos negalią turintiems žmonėms. Tokį sprendimą jis priėmė vien savo valia.

Margesnis už genį gyvenimas sostinėje

1952 m. surengtas I Kurčiųjų draugijos suvažiavimas. Tarp kandidatų į pirmininkus buvo ir keli Socialinio aprūpinimo (dabar – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija) numatyti asmenys. Jos atstovas N. Čaikauskas tesurinko tik apie 40 proc. visų balsų. Nepaisant rezultato, tuometinio ministro J. Stimburio nurodymu, ministerijos statytinis buvo įtrauktas į LKD plenumo narių sąrašą kartu su teisėtai išrinktaisiais.

Manyta, kad kurtieji „gudrybės“ nesupras. Ministras pasiūlė centro valdybos pirmininku rinkti ir patvirtinti N. Čaikauską, tačiau du trečdaliai narių balsavo prieš. Išeidamas ministras karingai nužvelgė „maištininkus“ ir pareiškė, kad šiame suvažiavime pirmininko problema neišspręsta.

Tuomet dar niekas nenumanė, kas niekuo dėto žmogaus laukia.

Susidorojimas

Turėdamas kurčiųjų palaikymą, Pranas dirbo ir neketino trauktis. Ieškojo draugijos pirmininko pavaduotojo, ekonomisto. Pastarąjį rado tarp Vilniaus universiteto dėstytojų. Kai su dokumentais nuėjo pas ministro pavaduotoją, kuris turėjo darbuotojų sąrašą tvirtinti, šis pašoko nuo kėdės, ranka nubraukė nuo stalo visus dokumentus, net neskaitęs. Ir pasiūlė išsinešdinti iš kabineto. Tai buvo pirmasis smūgis.

Antrasis – kaltinimas „grubiais finansinės drausmės pažeidimais“, apie kuriuos draugijos vadovas net neįtarė.

Pasirodo, N. Čaikauskas buvo pasirašęs įsakymą priimti į darbą valytoją, nors jos atlyginimą ėmė vyriausiasis buhalteris. Ministerijos kolegijos nutarimu, P. Petrikauskas, pirmininko pareigose išdirbęs aštuonis mėnesius, buvo atleistas iš pareigų.

Be darbo neliko, įsidarbino Vilniaus GMK direktoriaus pavaduotoju. Darbas sekėsi. Baltijos šalių kurčiųjų draugijų sporto, meno saviveiklos apžiūrose Lietuva laimėdavo pirmąsias vietas. Tačiau Damoklo kardas virš jo dar kabėjo. Netrukus po vieno ministerijos partinio posėdžio Pranas suprato – ilgai čia dirbti jam neleis.

Po kelių dienų ant įmonės direktoriaus stalo atsirado partijos Spalio rajono komiteto raštas. Jame – „ištrėmimas“ dirbti į Televizijos mazgų (Radijo komponentų) gamyklą darbininku. Aukštos kultūros, tais laikais išskirtinai išsilavinusio, darbštaus ir sąžiningo žmogaus

sovietinei Socialinio aprūpinimo ministerijos nomenklatūrai nereikėjo.

Aplinkybės „reabilitavo“

Netikėtai iš gyvenimo pasitraukė CV instruktorė Z. Venskutė. Į jos vietą kandidato neatsirado. Trumpai pirmininko pavaduotojo pareigose dirbęs A. Girdžius šio posto atsisakė. Be to, 1953 m. birželio 20 d. Ministrų tarybos nutarimu buvo panaikinti sričių vykdomieji komitetai ir jų skyriai. Teko likviduoti ir Kurčiųjų draugijos sričių skyrius.

Centro valdyba ieškojo būdų, kaip tvarkytis toliau neturint savo atstovų vietose. Daug ką reikėjo nuveikti ir pačioje draugijos centro valdyboje – čia labai trūko patyrusių darbuotojų.

Po beveik dešimties nepelnyto profesinio pažeminimo ir „tremties“ metų P. Petrikauskas grįžo į LKD Respublikinę valdybą. 1962–1975 m. dirbo pirmininko pavaduotoju.

Čia jam teko priimti ne vieną atsakingą sprendimą. Tuo metu ypač opi buvo darbuotojų būsto problema, sunkiai sprendėsi kurčiųjų bei vertėjų-instruktorių, kurių labai trūko, įdarbinimo klausimai. Jo darbo LKD laikotarpiu pastatytas gyvenamasis namas Vilniuje, du nedideli gyvenamieji namai Neveronyse, iškilo Neveronių administracinis pastatas, laikinas medinis bendrabutis, šeimyninis 108 butų bendrabutis Vilniuje (1974 m.), pradėtos bendrabučio statybos Kaune, Panevėžyje, sukurtos LKD teritorinės valdybos (1972 m.), susitelkta į kurčiųjų kultūros ir saviveiklos puoselėjimą.

Rašytinis palikimas

Marytė ir Pranas Petrikauskai, jau Vilniuje, susilaukė dviejų sūnų – Eugenijaus ir Virginijaus. Marytė anksti paliko šį pasaulį (1974 m.). Po žmonos mirties Pranas gyveno su sūnaus Eugenijaus šeima Justiniškėse.

Patyręs du infarktus, dėl pablogėjusios sveikatos buvo priverstas trauktis iš pareigų. Jau sunkiai sirgdamas, su mokytoja Valerija Marcaliene 1998 m. LKD 60-mečiui parengė svarbų leidinį „Lietuvos kurčiųjų judėjimas“. Tai informatyviai parašyta Lietuvos kurčiųjų draugijos istorija, kuri tikėtina yra aktuali ne tik šiandien, bet domins ir ateities žmonių su klausos negalia kartas.

2000 m., eidamas 85-uosius metus, po sudėtingos širdies operacijos, P. Petrikauskas iškeliavo Amžinybėn. Taip mes netekome iškiliuos, kurtiesiems pasišventusios, aukštos kultūros asmenybės.

Jurgita, Samuelis, Aukšė ir Saulius Šiaudkuliai.

Sodo darbai – Auksei atgaiva.

Šiaulių vertėjų komanda.

„LGKVC šviesulio“ laureatė spinduliuoja pozityvumu

Praūžė Vertimo centro (LGKVC) 5-mečio bei 20 metų nuo penkių gestų kalbos vertėjų centrų įsteigimo minėjimas. Jo metu išdalinta daugybė nominacijų. „Akiratis“ taip pat norėtų parodyti dėmesį kiekvienam jubiliejaus laureatui. Gegužės leidinio viešnia – Šiaulių teritorinio skyriaus (TS) vertėja konsultantė **Aukšė ŠIAUDKULIENĖ (48 m.)**, nominuota „LGKVC šviesulio“ už daugybę „pirmų kartų“, tarp jų ir pirmąją vertimą Prezidentūroje.

Laima LAPĖNIENĖ

Vien tik komplimentai. „Be galo šiltas žmogus, spinduliuoja generoriškumą, visus traukia savo gera nuotaika“, – A. Šiaudkulienės išskirtinumą įvardino Šiaulių TS vedėjas Ramūnas Maciulevičius.

Vedėjas pažymėjo, kad sprendimas „Šviesulio“ nominaciją skirti A. Šiaudkulienei buvo vieningas, nes kolektyvas matė, kaip per 14 darbo metų darbuotoja patobulėjo. 2010 m., pradėjusi savo karjerą kaip visuomeninė konsultantė, 2012 m. Aukšė buvo įdarbinta oficialiai. 2019 m., baigusi Vilniaus kolegiją, buvo pirmoji Lietuvoje kurčia diplomuota vertėja. Dar po 2 metų ji buvo pirmoji, atestuota vyresniosios vertėjos kategorijai. Aukšės profesionalumą ir kompetencijas liudija jai patikėti vertimai Prezidentūroje. Beje, čia ji irgi pirmoji pralaužė ledus.

Ir dar viena svarbi veikla moters profesinėje karjeroje: nuo 2017 m. į gestų kalbą savaitgaliais, 19.30 val., Šiaulių televizijoje ji verčia laidą „Savaitės aktualijos“. Pasak R. Maciulevičiaus, Šiaulių TS buvo „veidrodinio“ vertimo televizijoje pradininkai. „Veidrodinis“ vertimas – kai girdintis vertėjas iš žodinės kalbos verčia į lietuvių gestų kalbą, o kurčias vertėjas informaciją perteikia kurtiesiems priimtinu būdu.

Vedėjas išdavė ir apie dar vieną mūsų herojės ypatingą veiklą – kolegų mokymus. Šią misiją Aukšė prisiėmė savanoriškai ir konsultuoja kolegas neatlygintinai. Pati parenka tam tikrą tematiką gestų, su kuriais ir supažindina kolegas. Kad pamokos būtų įdomesnės ir iliustratyvios, moteris filmavimams pasitelkia net savo vyrą Saulių.

Anot R. Maciulevičiaus, tai Aukšė daro ne iš noro pasipuikuoti ar parodyti, kad kaip kurčioji šioje srityje pranašesnė, bet iš draugiškumo, nuoširdaus noro, kad visas kolektyvas tobulėtų kartu. „Ji niekada nėra pasakiusi, kad kažko negali ar kad baigėsi jos darbo valandos. Niekada

nemačiau jos niūrios ar susiraukusios. Šypsena ir pozityvumas aiškiai matyti ir jos parengtuose vaizdo įrašuose“, – gyrė darbuotoją vedėjas.

Aukšės istorija. Dėkodama kolegoms už tokių nuoširdų įvertinimą, herojė prisipažįsta, kad gerą nuotaiką puoselėja sąmoningai, siekia, jog kolektyve atmosfera būtų kuo malonesnė. Juk tokiomis sąlygomis ir sunkiausių darbą dirbti lengviau.

Mergaitė augo Kaune, gimė girdinčiųjų šeimoje ir pati gimė girdėdama. Tačiau kūdikystėje persirgo infekcine liga, kuri komplikavosi, ir ji neteko klausos. Jos pačios šeima: vyras Saulius, dukra Jurgita ir sūnus Samuelis yra kurtieji. Nepaisant klausos negalios, jie visi save laiko puikiai besintegruvusiais į visuomenę. Vyras turi statybų verslą, dukra (26 m.) save realizuoja fotografijos srityje, 16-metis sūnus mokosi Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centre.

Vertėja pasakoja, kad per jos darbo metus įvyko daug ir svarbių pasikeitimų. Ir ji pati daug ko išmoko ir gerokai patobulėjo: baigė studijas, dalyvavo daugybėje mokymų ir seminarų, išgyveno daug naujų ir įdomių patirčių. Gautas iš Prezidentūros užsakymas ją tarsi kilstelėjo į aukštesnį lygį. Teko išmokti naudoti daug sudėtingų raiškos priemonių. Anot pašnekovės, tai sunkus, bet ir labai įdomus darbas.

A.Šiaudkulienei patinka dirbti komandoje. Komandiniams vertimams ji ruošiasi iš anksto. Vis dažniau tenka versti ir iš tarptautinės gestų kalbos, tai taip pat verčia tobulėti. „Palyginti su tuo, kokia buvau tik pradėjusi dirbti, tai dabar jaučiuosi labiau užtikrinta, pasitikinti savimi, esu motyvuota. Žinoma, prie to labai daug prisideda visų kolegų pastangos ir vienas kito palaikymas“, – šiltai apie savo kolektyvą atsiliepė A. Šiaudkulienė.

Laisvalaikis. O kaip po įtempto darbo moteris atgauna jėgas? Atgaiva sielai jai yra puoselėti savo namų aplinką. Ypač daug laiko skiria tradiciniam japoniškų medelių – bonsų puoselėjimo menui. O visos šeimos mėgstamiausias poilsio būdas – kelionės po pasaulį.

Apkeliavo Šiaudkuliai beveik visą Europą: buvo Ispanijoje, Italijoje, Olandijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Čekijoje, Vengrijoje. Tačiau didžiausią įspūdį šeimai paliko Jungtinės Amerikos Valstijos. Ten jau lankėsi net keturis kartus. Pašnekovę sužavėjo kitokia nei Europos šalių kultūra, didingi didmiesčiai, gamtos įvairovė.

Linkėjimai. O ko herojė ateičiai linkėtų sau ir kolektyvui? „Šviesulio“ laureatė šypsosi ir sakosi linkinti visiems ir toliau siekti vis didesnio profesionalumo ir kvalifikacijos aukštumų, ir toliau akumuliuoti dvasinę šilumą, o paskui ją dalintis su aplinkiniais.

Pirmoji ponė Diana Nausėdienė ir pirmąkart „Poezijos pavasario“ dalyviai kurtieji poetai.

A. Matulis.

A. Bražinskas.

Kurčiųjų literatūros vakaras: pirmąkart „Poezijos pavasario“ glėbyje

Anželika TERESĖ

2024 m. gegužės 14 d. Prezidento rūmuose pirmą kartą po seniausio ir didžiausio Europoje literatūros festivalio „Poezijos pavasaris“ stogu vyko kurčiųjų literatūros renginys „Gyvenu ir jaučiu gestais. Ar įmanoma poezija lietuvių gestų kalba?“

Kūryba padeda išlikti. Poezijos vakare dalyvavo ir kūrinius itin jautriai priėmė šalies pirmoji ponė Diana Nausėdienė. Būtent jos atidos kurčiųjų bendruomenei ir smalsumo pažinti kurčiųjų literatūrą dėka ir įvyko šis neeilinis renginys. Pirmoji ponė renginį pradėjo pasisveikindama lietuvių gestų kalba (LGK) ir itin jausminga kalba, paminėjusi, kad Lietuva yra poetų ir dainių kraštas ir kad būtent poezija ir dainos kėlė žmonių galvas aukštyne sunkmečiu.

Šią mintį pratęsė renginio organizatorė Anželika Teresė, pabrėždama: „Tai pasakytina ir apie kurčiuosius: sunkiausiu metu kurčiuosius vienijo ir vedė pirmyn gestų kalba ir galimybė ja kurti. Gestų kalba vienija ir veda kurčiųjų bendruomenę pirmyn ir dabar.“ Tuo įsitikinti turėjo progą ir renginio dalyviai – kurtieji ir girdintieji, kurių susirinko tiek, kad beveik netilpo į svetingai pasitikusią Kolonų salę.

10 poezijos vėliavnešių. Ypatingo renginio metu savo unikalius meninius kūrinius LGK pristatė kurtieji poetai ir literatai. Pirmiausiai paminėtinas Arūnas Bražinskas, poezijos LGK Lietuvoje pradininkas, ir jo į savarankiškus kūrėjus užaugę mokiniai, vėliau sėmęsi patirties iš užsienio grandų. Tai aktyviausiai kuriantis Arnoldas Matulis, Erika Jočytė, Rūta Mingailaitė. Renginyje savo kūrinių pristatė ir A. Matulio mokinys Paulius Jurjonas. Taip pat užsienio lektorių, tokių kaip Erwan Cifra (Prancūzija), Debbie Z. Rennie (Amerika, Švedija), mokyti ir auginti Justina Čiplytė, Vilius Glušokas, Nina Šamakova, Lea Milašauskė ir pati jauniausia savo poeziją pristačiusi kūrėja Arnėja Matulytė.

Kvietimas pažinti. Renginio pradžioje dalyvius supažindinęs su gestų kalbomis – kad jų pasaulyje yra daug ir skirtingų, gestų kalbos turi savarankišką gramatiką ir kt. – itin profesionaliai ir nuotaikingai renginį moderavęs, Tomas Ivanauskas pakvietė visus nerti į naują literatūros vandenyną, pažinti kurtiesiems svarbias temas, naujas raiškos priemones ir net kurčiųjų mąstymo mechanizmus.

Amžinos temos. Kurtieji kūrėjai kūriniams kalbėjo apie amžinas temas, tokias kaip meilė – P. Jurjonas „Juodoji orchidėja“, gyvenimo laikinumas – E. Jočytė „Trapus gyvenimas“, buvo keliami klimato kaitos, gyvybės vertės klausimai – A. Matulis „Medžioklė“.

10 kurčių poetų pristatė savo kūrybą lietuvių gestų kalba.

Kurčiųjų kūryba buvo apie meilę, gyvybę, santykius su girdinčiais, kurčiųjų prigimtį.

Kurtieji žiūrovai mėgavosi poezija.

Girdintieji geriau pažino kurčiųjų kūrybą, kurčiuosius.

Renginys įvyko Prezidento žmonos

Dianos Nausėdienės iniciatyva.

Po renginio žiūrovai dalinosi įspūdžiais.

Išsakė norą, kad kurčiųjų kūrybos vakarai būtų įtraukti į „Poezijos pavasario“ renginių programą.

Jautrios temos. Poetai atskleidė ir bendruomenei jautrias temas – gestų kalbos atėmimo klausimą – A. Bražinsko kūrinys „Gestų kalba“, identiteto, savasties ir galimybių gyvenime nuo vaikystės būnant gestų kalbos apsupty ir atėmus gestų kalbą temą – A. Matulis „Dvyniai“.

Asmeninės patirtys. Taip pat buvo paliestos ir jautrios asmeninės patirtys – L. Milašauskė „Lea pamokoje“, asmeninių įžvalgų įkvėptas J. Čiplytės kūrinys „Šokio ritmu“. Nagrinėta gestų kalbos kaip įgalinimo įrankio gyventi, būti tema – V. Glušokas „Aš kurčias“. Kurčioji poetė N. Šamakova savo kūrinyje „Alpinizmas“ kalbėjo apie kurčiųjų kasdienybę. Pasakojo apie tai, kaip dažnai kurtieji susiduria su girdinčiais, sutrikusiais ir nežinančiais, kaip bendrauti su negirdinčiais žmonėmis. Toks nesusikalbėjimas yra tarsi „stūksantis kalnas“. „Kartais tikrai jaučiuosi lyg gyvenčiau kalnuose“, – po pasirodymo sakė poetė ir pasidalijo keliais patarimais, kaip bendrauti su kurčiais. A. Bražinskas ir R. Mingailaitė būtent šiam renginiui prikėlė legendinio spektaklio „Tyla?! Nieko baisaus...“ jautrią poetinę ištrauką.

Iš arti. Renginio metu minėtus kūrinius prie žiūrovų „priartino“ LGK literatūros tyrėja A. Teresė. Ilgamečių tyrimų rezultatus ji susiejo su konkrečiais kūriniams. Dalyviai pirmą kartą iš taip arti turėjo progą susipažinti ir pažinti kūriniuose naudojamas meninės raiškos priemones: kinematografiškumą, neologizmus, globalias ir kognityvines metaforas ir kt.

Atsakyta buvo ir į renginio klausimą – ar įmanoma poezija lietuvių

„Tyla?! Nieko baisaus...“

A. Matulytė.

gestų kalba. „Taip, LGK poezija, haiku ir visa literatūra yra įmanoma. Rimas gestų kalbose suprantamas kitaip, tai vieno elemento gestuose pakeitimas“, – sakė A. Teresė, o mokslinius faktus iliustravo kartu su poetu V. Glušoku ir jo poetiniu kūrinium.

Po pasirodymų moderatorius T. Ivanauskas poetų klausė, kaip gimė jų kūriniai, kokia jų mintis ir pan. Taip žiūrovai turėjo progą iš arčiau pažinti ir kūrinius, kūrybos užkuliusius, ir pačius kūrėjus. Dalis kūrinių buvo pristatyti prieš poetams juos atliekant, kad tiek kurtieji, tiek girdintieji galėtų juos sekti ir suprasti. Renginio metu girdintieji kviešti patirti kūrinius taip, kaip juos patiria kurtieji (be vertimo).

Girdinčių kūrėjų indėlis. Keli poezijos kūri-

niai buvo „verčiami“ specialiai jiems parašyta ir gyvai atliekama muzikine partitūra (kompozitorius ir atlikėjas Kazimieras Krulikovskis) ir subtiliai palydimi balsu (atlikėjas Drominykas Vaitiekūnas). Kūriniai „Alpinizmas“, „Dvyniai“, „Lea pamokoje“, „Aš kurčias“ – projekto „Mes taip nesitarėm“ (vadovas D. Vaitiekūnas) vaisiai.

Jaunoji poetė. Renginį užbaigė jauniausia, vos 9 metų poetė Arnėja Matulytė. Ji pristatė savo kūrinį „Kosmosas“, kuriame kalbėjo apie dabar taip siekiamą kosmosą ir galimybę patogiai ir visavertiškai jame komunikuoti – vartojant gestų kalbas! Ir kvietė keisti požiūrį – drąsiau žiūrėti į gestų kalbas ir būtent per jas kurti ryšį su savo kurčiais vaikais. A. Matulytė – jaunos, augančios, kūrybiškos kartos pavyzdys. Viso renginio metu profesionaliu komunikacijos tiltu buvo LGK vertėjai: Artūras Kartanovičius, Erika Labanokaitė-Kartanovičienė, Ernesta Narmontienė, Arūnas Šaukeckas ir Ramunė Leonavičienė.

Kultūrininkų dėmesys. Po renginio visi tęsė pažintį su LGK literatūra ir poetais, literatais. „Jūs esate nuostabūs, tokie talentingi ir gabūs. Žmonėms nėra ribų ir jūs tai įrodėte!“ – žavėjosi D. Nausėdienė. Kurtiesiems poetams savo susižavėjimą ir padėką už įprastų horizontų praplėtimą reiškė visi dalyviai – gausi kurčiųjų bendruomenė ir

girdintieji. Tarp pastarųjų – ir Nacionalinio dramos teatro meno vadovė, „Auksinio scenos kryžiaus“ laureatė režisierė Eglė Švedkauskaitė, organizacijos „Raudonos nosys“ meno plėtros vadovė Justė Liaugaudė, vie nuolė, edukologė, knygų autorė Viktorija Vaidogaitė. Taip pat LRT žurnalistai, Vilniaus universiteto profesoriai – Loreta Vilkenienė, Vilma Zubaitienė ir kt.

Ar atsivers horizontai? Renginys paskatino vertingas diskusijas – kokia yra Lietuvoje kurčiųjų poetų, literatų bendruomenė, kas yra svarbu ir ko galbūt trūksta jai augti. Ne kartą buvo akcentuota jos svarba: ši bendruomenė yra vėliavnešė, galinti itin jautriai pasiekti visuomenę, perteikti rūpimus klausimus, svarbias temas, net padiktuoti sprendimus.

Kurtieji lietuviai poetai LGK kūrė net tam visiškai neturėdami sąlygų ir dalijosi svarbiais klausimais iki pat dabar. „LGK literatūra – kurčiųjų kalbinis ir kultūrinis paveldas, kuriam būtina atida, dėmesys ir galimybės plėstis“, – kalbėjo A. Teresė.

Kalbėtasi su Rašytojų sąjungos pirmininke ir aptarta galimybė kurtiesiems pirmą kartą tapti sąjungos nariais ir įgyti kūrėjų, literatų statusą. Kūriniais perteikę svarbius, jautrius klausimus, kurtieji patraukė kino kūrėjų dėmesį. Pirmoji ponija reiškė norą, kad toks vakaras taptų „Poezijos pavasario“ tradicija.

Pasaulį, kuriame norime gyventi, reikia susikurti

Saulėtą gegužės sekmadienį prie Kauno nacionalinio dramos teatro žmonės nekantriai laukė, kada galės išvysti naujausius projekto „Mes taip nesitarėm“ kūrinius.

Dominykas VAITIEKŪNAS

Pavedė technika, bet ne komanda. Man teko priimti sprendimą užlaikyti žiūrovus ir pasirodymą pusvalandžiui atidėti. Likus kiek daugiau nei valandai iki pasirodymo sugedo kompiuteris, iš kurio turėjo būti leidžiamos vaizdo projekcijos, papuošiančios keletą mėnesių kruopščiai kurtus kūrinius gestų kalba.

Dalis medžiagos, kurią dėliojom net kelias dienas iki renginio – dingo. Žaibo greičiu reikėjo rasti sprendimą. Kokie jausmai belankė, vieną tikrai žinojau: technika gali gesti, bet žmonės, kurie įdėjo tiek daug širdies į šį darbą, per valandą tikrai nesuges. Tad, su projekcija ar be jos, mes pasirodymą atliksime. Po valandos įtempto darbo su projekcijų autoriumi videomenininku Kristijonu Dirse sumušėme iš jaudulio sudrėkusius delnus: jas pavyko atkurti. Paprasčiau visų ruošti.

Teatro salėje užgeso šviesos ir žengėme užimti savo vietas. Vietų, iš kurių netrukus projekto dalyviai vienas po kito kils gestų kalba atskleisti, kas jiems skauda ir kas svarbu.

Lektoriai ir entuziastai. Pasirodžius įžanginei projekcijai ir suskambus pirmiems muzikos akordams apžvelgiau salę. Pirmoje eilėje šiltu žvilgsniu mane pasitiko mūsų projekto viešnios Debbie Zacko Rannie, profesionalios kurčios teatro aktorės, pedagogės ir gestų kalbos poezijos lektorės, akys. Savo optimizmu ir kūrybine jėga ji nuo sausio dalinasi su kurčiais lietuvių poetais, iš pradžių nuotoliu, o likus savaitei iki pasirodymo atvyko pasidalinti žiniomis iš Švedijos „gyvai“. Kaune vykusiose finalinėse dirbtuvėse ji su lietuviais poetais tobulino pasirodymui atrinktus autorinius poezijos kūrinius.

Pianistas Kazimieras Krulikovskis nepailsdamas ieškojo muzikinių garsų, kuriais galėtų girdintiesiems perteikti poetų kūrybą, o aš kūrėu tekstą, kuriuo atskleisčiau pagrindines gestų reikšmes. Jas atrinko ir suredagavo poezijos dirbtuvių koordinatore Anželika Teresė.

Šalia Debbi sėdėjusi Anželika taip pat siuntė savo energiją, o tada mano žvilgsnis nukrypo į

Signmarkas su poezijos dirbtuvių dalyviais.

ambicingiausias akis salėje. Akis, kurios visada primena, kad pasiduoti draudžiama, geriau protestuoti! Jo kūryba jau ne vienerius metus protestuoja prieš visuomenės nuostatas.

Kadaise viename savo gimtosios Suomijos naktiniame klube beždžione išvadintas ir sumuštas, Marko Vuoriheimo (žinomas kaip Signmarkas) po šio įvykio visus savo išgyvenimus nukreipė į kūrybą. Ir pasaulį nustebino parodęs, kad galima repuoti gestų kalba ir netgi išleisti muzikos albumą bendradarbiaujant su viena didžiausių muzikos leidybos kompanijų pasaulyje.

Kaune pristatyti projekto „Mes taip nesitarėm“ metu sukurti kurčių poetų kūriniai.

Pasaulį, kuriame norime gyventi, reikia susikurti

→ Žiūrėdamas į jo akis, jaučiausi be galo dėkingas, kad, nepaisydamas savo užimtumo ir, kaip pats sako, dažno nenoro veltis vėl ir vėl į naujus projektus, jis patikėjo mūsų komanda. Nepertraukiamai dalinosi patirtimi, o pasirodymo publikai savaitę jau ketvirtą kartą šiais metais atvyko kurti kartu.

Apžvelgiau visus susirinkusius ir giliai įkvėpiau nuo minties, kiek mus sieja daug pasitikėjimo ir bendrumo. Žinojau, kad netrukus žiūrovų teismui atiduosime 5 muzikinius kūrinius-dainas, kurie gimė mums suvienijus jėgas. Ir kuriuose nėra nė krislo netikrumo ar apsimetinėjimo.

Kūryba prieš nuostatas. Liudyti, kad kūryba yra vienijanti jėga, vienas po kito keliavo projekto dalyviai. Pauliaus Jurjono ir Šarūno Zdanavičiaus tarptautiniais gestais parašyta daina „Enemy“ („Priešas“, angl.) priminė, kad girdėjimas ir kurtumas nėra priešai. Priešas gyvena mūsų viduje ir tas priešas – mūsų nuostatos. Nuostatos, kad kurtieji ir girdintieji negali sutarti, stereotipai, kad kurtieji negali šokti, muzikuoti, būti visaverčiais mūsų visuomenės nariais. Atlikę priedainį gestų kalba, atlikėjai pakėlė scenoje esantį veidrodį ir atsuko jį į publiką, primindami, kad, prieš ieškodami priešų, pirmiausia pažiūrėtume į save.

Videointarpuose Arūnas Bražinskas ir Arnoldas Matulis atskleidė skaudžius kurčiųjų ir gestų kalbos istorijos momentus bei savo pačių mintis įprasmino vizualinio vernakulo kūriniu „Genocidas“. Jis taip pat buvo palydėtas muzikos, tik šįsyk be dainuojamojo teksto, tik su lekiančio pro šalį traukinio videoprojeksija.

Kaip po pasirodymo dalinosi girdintieji, juos sukrėtė kurčiųjų istorijos faktai bei jautriai palietė neprigirdinčiųjų daina „Vidury“. Jausmas, kad tu „ne prie chebros“ (t. y. nepritampi – red.) – pakankamai universalus, o dainoje iškeltas egzistencinis klausimas – „Ar būti per vidurį, reiškia būti niekur?“ – atspindi ne vieno žmogaus, bandančio rasti savo vietą tarp kitų, svarstymus.

Nina Šamakova susirinkusiems poetiniais gestais „nupiešė“ kalną. Kalno metafora ji įprasmino komunikacijos kliūtis ir aukštumas, į kurias bendruomenės nariams tenka ilgai ilgai kopti.

Projektas išaugo į tarptautinį. Po pasirodymo vykusioje diskusijoje „Scenos menas kurtiesiems“ dalinausi, kad Lietuvoje nėra nė vieno kurčio profesionalaus scenos atlikėjo. Todėl man neįtikėtinau palengvėjo, kai Šiaurės šalių ekspertai sutiko prisijungti prie projekto ir perduoti kurtiesiems tai, ko girdintysis niekada nesugebėtų.

Dirbtuvių metu kartu ieškojome ir naujų metodų, kurie padėtų rasti galimybių lengviau įsitraukti į kūrybinius procesus. Nes kurčiam

žmogui mokytis dirbti su muzikiniais elementais, švelniai tariant, ne lengva. Tačiau mūsų projekto veiklos aiškiai parodė, kad neįmanoma yra tik nuomonė.

Ateikite į baigiamąjį koncertą. Lapkričio 23–24 dienomis lauksime visų gyvo garso patyriminiame pasirodyme. Pristatysime visus per 4 projekto metus sukurtus kūrinius ir suteiksime žiūrovams galimybę garsą patirti pojūčiais – taip, kaip tai daro žmonės su klausos iššūkiais.

Kad ir kaip banaliai tai skambėtų, pasaulį, kuriame norime gyventi, reikia susikurti. Deja, jisai ne visada pats savaime yra mums draugiškas. Bet mes galime tai keisti. Su daina karo gal ir nelaimėsime. Bet save ir kitą suprasti tikrai galėsime geriau.

Akiratis

Indeksas 0002
UŽEIKITE, SKAMBINKITE, RAŠYKITE
Šv. Kazimiero g. 3, LT-01303 Vilnius
Telefonas pasiteirauti (8 5) 261 5593
El. p. redakcija@lkd.lt

Redaktorė Nijolė KRASNIAUSKIENĖ
ISSN 1648–5882
Maketavo
Judita ŠPOKAUSKIENĖ

Ofsetinė spauda. 2,5 sp. l.
Tiražas 600 egz.
Spausdino BĮ UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B LT-09109 Vilnius
Užsakymas 60653